Toimetus ja talitus
Tallinn Pikk 2
Toimetuse ja talituse kodune telefonikeskjaam 428-83
Tarvitamata käsikirju ei säilitata
Toimetuse postkast 433
Toimetuse kõnetunnid k. 13—14
Peatoimetaja A. KIVIKAS

EESTI SÕNA

Üksiknumbri hind 10 senti
ilmub kuus korda nädalas
Tellimishind kuus kodumaale rmk. 2,50; välismaale rmk. 3,40
Aadressi muutmine 20 senti
Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja postlagentuurid
Talitus avatud k. 8—13

Nr. 160 (II aastakäik) Kesknädalal, 15. juulil 1942 Tänast lehte 6 lk.

Väljamüüdud Kanada

Üleeilsed telegrammid tõid ookeani tagant uue üllatusteate — USA väed marsivad Kanadasse ning Inglise Bermuda saarte ülemjuhatajaks nimetati Ühendriikide admiral. Kokkuleppel sealse valitsusega saadetakse Kanadasse veelgi uusi väekontingente.

Ammugi oli teada, et Kanada rikkalikud maapõuevarad (kivisüsi, nikkel, vask, asbest, koobalt j. t.), arenenud tööstus, teravilja suured ülejäägid ja lõpuks geograafiline asend moodustavad ühtekokku sõjastrateegilise baasi, mille vastu nüüdses sõjas elulist-otsustavat huvi tunneb USA.

Kanada, asetsedes läänepoolkeral, muutus, sel määral, kuidas suurenes abistus Inglismaale, üha enam seostatuks USA-ga, Ameerika kapitaliga, kogu Ameerika kaitsesüsteemiga.

Nüüd, pärast Briti lüüasaamist kõikidel rinnetel ja Churchilli palverännakut Washingtoni, kujunes olukord selliseks, kus Roosevelt leidis võimaliku olevat alustada Kanada otsese okupeerimisega. Churchill vaatab jõuetult pealt ning on sunnitud seda hõba mängu hea näoga kaasa tegema.

Kanada haarab enda alla Põhja-Ameerika mandri põhjaosa ühes Ameerika arktilise saarestikuga, kuid ilma Alaskata, Newfoundjandi saarte ja Labradori poolsaare idarannikuta. Pindala — 9,5 milj. km²: elanikke umbes 10 miljonit. Septembris 1939. a. sunniti Kanada astuma Inglismaa poolel sõtta.

Pool kõigist Kanada tehastest töötab sõjašhutajate heaks. Ent samal ajal tuntakse teravat puudust kvalifitseeritud töökäte järele. On andmeid, et mitmed tööstusharud ei tule seetõttu neile antud sõjaliste tellimistega toime. Jatkuvad tanklaevade uputused põhjustasid Kanada tööstuses tõsise vedelkütteaine puuduse ning seadsid selle dominiooni uute raskete ülesannete ette.

Ühendriikidega ühtesulamise suurimad vastased on prantsuse kanadlased, keda siin elutseb enam kui 3,5 miljonit. Esijoones prantslased on saavutanud Kanada riigitunde arenemist, mis erineb diametraalselt USA omast. Prantslased on ka Kanada praeguse sõjapidamise vastased.

Kanadale on ta lahtine lõunapiir olnud alati ängistavaks teguriks. Kuna maa ida suunas asuvad looduslikult tugevad, osalt isegi ületamatud tõkked, on 5000-km-ne lõunapiir USA vastu täiesti kaitseta. Kanada mäestikud, preeriad, St. Lorenzi maa-ala ja Atlandi rannikmaakonnad lähevad lõunas loomulikult üle Ühendriikide vahetult liituvaile maastikele.

Kartus USA laiutamistungi ees soodustas juba 1867. a. Kanada ühinemist naaberkoloniatega Kanada liiduks ja Briti dominiooniks.

Kanada okupeerimisega on Roosevelti teelt kõrvaldatud tõke, mis takistas temal Alaska kiiret ülesehitust USA ekspansiooni-baasiks Vaikse ookeani põhjaruumis. Teine küsimus aga on, kas Alaska oma tulevase läände suunduva bastioniga seda osa täita suudab, mida USA imperialism sellelt loodab. Jaapan on kindlasti valvel ja samuti võimeline ka siit põhjast ähvardavat lööki õigeaegselt summutama.

Inglismaa poliitiline ja sõjaväeline minek USA presidendi hoolekande alla võtab üha järsumad vormid. Briti Lääne-India ja Austraasia okupeerimisele ning Lähis-Idasse, Indiasse ja Uus-Meremaale sissetungimisele järgnes nüüd Briti väärtuslikuma dominiooni sõjalise kontrolli alla võtmine. Mida välispidiselt USA-s nimetatakse Inglismaa abistamiseks, ei ole tegelikult midagi muud, kui Briti impeeriumi vägivaldne pärimine — „ostmine" odavalt väljamüügilt.

L.

Saksa pealetung laieneb lõunasse

Voronezhist loode pool piirati sisse vaenlase jõudude grupp. Õhurünnakute raskuspunkt lasub Rostovil. Taanduvad punaväed ummistavad teid

Juhi peakorterist, 14. juulil.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Idarinde lõunaosas laiendati Saksa pealetungirinnet lõuna poole. Visalt kaitstud vaenlase seisukohtadest murti läbi. Vaenlase jälitamisel tungisid kiired väeosad sügavale Nõukogude liikuvaisse vägedesse ja purustasid taganemisel olevad igat relvaliiki kolonnid. Rulluvad õhurünnakud suundusid taganeva vaenlase vastu hävitava mõjuga. Voronežist loode pool piirasid tankiüksused kiire edasitungiga sisse ühe vaenlase jõududegrupi.

Rinde keskosas löödi tagasi hulk vaenlase kohalikke rünnakuid ja purustati Nõukogude rünnakuvalmis väeosi.

Puhastusaktsioonidel endises Volhovi kotis toodi oma peiduurkast välja Nõukogude teise löögiarmee ülemjuhataja kindralleitnant Vlassov.

Egiptuses ainult kohalikku võitlustegevust El Alameini piirkonnas. Õhuvõitlusis ja õhutõrjesuurtükiväe läbi kaotasid inglased 12 lennukit.

Palestiina ranniku ees saavutas üks Saksa allveelaev kaks torpeedotabamust ühele tanklaevale, mis sõitis tugevasti julgestatud konvois.

Maltal ründasid Saksa ja Itaalia võitluslennukite üksused lennubaase jatkuvalt.

Inglismaa lõunaranniku ees uputasid kerged võitluslennukid ühe Inglise vahilaeva.

Inglise kanali rannikul tulistati eile alla neli vaenlase lennukit.

Inglise pommituslennukid ründasid möödunud ööl mitut asulat Reini-Westfaalia piirkonnas. Tsiviilelanikkonnal oli kaotusi. Peamiselt Duisburgi linna elamukvartaalides tekkis hoonetekahjusid. Tulistati alla viis ründavat lennukit.

Berliin, 14. 7. (DNB) Nagu sõjajõudude ülemjuhatus teatab, jõudsid idarinde lõunaosas kiired Saksa väeüksused tagasitõmbuvale vaenlasele järele ja tungisid sügavale sisse ta tagalaühendustesse. Kuna enamlastel taganemine itta seega on takistatud, tekkis mitmes liiklussõlmpunktis põhjast ja lõunast ning läänest ja idast plaanitult ja korratuses tagasivoolavate kolonnide ummikuid, mida Saksa maaväed ja õhujõud võtsid oma rünnakute eesmärgiks.

Eriti mõjuvalt pommitasid Saksa võitluslennukid suurtükiväe- ja jalaväekolonne ruumis Põhja-Donetsi ja Doni vahel, hävitades üle 200 vägede ja sõjamoonaga laaditud jõuvankri.

Julges üllatusrünnakus otse läbi võitlusmaastiku, mis alles enamlaste käes oli, piirasid Saksa võitlusüksused Voronežist lääne pool sisse ühe vaenlase jõududegrupi,

kes eelmistel päevadel oli teostanud asjatuid kergeadusrünnakuid. Sissepiiratud enamlased hävitatakse Saksa vägede raudses haardes.

Esmaspäeval saksa õhujõud jatkasid tugevate võitlus-, sõõstvõitlus- ja jahilennukiteüksustega rünnakuid vaenlase vastupanule idarinde lõunalõigus.

Rünnakute raskuspunkt lasus Rostovi ruumis, kus lukkamatult heideti igakaliibrilisi pomme vaenlase väekoondistele, tanki- ja mootorsõidukitekolonnidele.

Erilisi tulemusi saavutasid madalalt lendavad saksa võitluslennukid raudtee-eesmärkide pommitamisel. Seniste teadete kohaselt tulistati õhuvõitlusis alla kuus Nõukogude lennukit.

Idarinde kesklõigus pommitasid eile tugevad Saksa võitluslennukiteüksused, saadetuna jahilennukeist, vaenlase raudtee- ja järelevecühendusi.

Muuseas ründasid Saksa võitluslennukid möödunud ööl idarinde keskosas üht ümberlaadimisjaama Tuulast kagu pool. Pommid plahvatasid mitmes kaubarongis, vägede ja sõjamoona mahalaadimispaikades, ja tekitasid raskeid kaotusi.

Teised Saksa võitluslennukid pommitasid samal ööl üht lennuvälja Moskvast loode pool.

Saavutati tabamusi angaaridesse ja maapinnal seisvaile lennukeile.

Nõukogud kaotasid eilse päeva jooksul 58 lennukit. Neist tulistati 43 alla õhuvõitlusis ja ülejäänud hävitati maapinnal. Kaheksa oma lennukit ei pöördunud tagasi oma lähtesadamaisse.

Nagu Saksa üksuste võidu kohta Rževi ruumis täiendavalt teatatakse, on vaenlase tugevate jõugruppide hävitamisega rindepiirkonda jälle tunduvalt puhastatud. Raskeis talvelahinguis sooritasid enamlased inimmaterjali ja tankide massilise rakendamisega läbimurde selles ürgmetsade ja soodega täidetud rindelõigus. Pärast kõvu talvekülmasid asusid Saksa üksused lahinguisse läbiimbunud enamlastega.

Kuudepikkustes kohalikes pealetungides enamlased kaotasid enam kui 45 000 meest surnutena ja haavatutena.

2. juulil algas ümberhaarav saksa rünnak, mis 5. juulil kujunes läbimurdeks vaenlase tugevalt välja ehitatud seisukohtade süsteemist ja oli ühtlasi enamlaste jõugruppide sissepiiramise alguseks, mis kujunes kotti aetud enamlaste üksuste kiilustamiseks ja hävitamiseks. Raskeis metsavõitlustes rinna sügavuses soomudas, rabades, miljardide sääskede ja meeleheitlikult vastupaneva vaenlase vastu Saksa väed said hakkama suurimate jõupingutustega ja tulemustega.

Enamlaste laipadest kuhjatud mägede alt, mis katsid lahinguvälja,

leiti peale arvukate kõrgemate komissaride ja ohvitseride, ka staabi ülem ja 39. Nõukogude armee staabi esimene ohvitser. Puhastusaktsioone selles rindelõigus jatkatakse nii, et tuleb arvestada vangide ja sõjasaagi hulga edasise suurenemisega.

Saksa jahilennukid, kes selle ükateist päeva kestnud lahingu vältel tulistasid alla enam kui sada enamlaste lennukit, hoidsid õhuruumi sissepiiratud enamlaste kohalt vaenlasest puhta ja võimaldasid sellega mõjusate õhurünnakute sooritamist kotti aetud enamlaste diviisidele.

Nagu edasi teatatakse, oli Saksa mägiküttidel mõni päev tagasi ühel kohalikul rünnakul oma seisukohtade parandamiseks Ilmjärvest kagu pool erilist edu. Seejärele kui ründav pataljon juba kahe tunniga oli hävitanud 70 vaenlase punkrit ja vallutanud rünnakueesmärgi, tungisid mägiküttid piki vaenlase seisukohti mõlemale poole edasi, hoolimata vaenlase tugevaimast vastupanust raskes metsa- ja soomaastikus.

Seejuures lasid nad õhku veelgi enam kui 30 tugevasti väljaehitatud puust punkrit koos nende meeskondadega, samuti ka hulga vastupanupesi. Kokku hävitas pataljon sel päeval 107 punkrit ja võttis ümmarguselt 100 vangi, saades saagiks hulga tankitõrjekahureid, granaadiheitjaid ja kuulipildujaid ning samuti ka tankipüsse, leegiheitjaid ja muid relvi.

Saksa pealetung on tugevam kui mullu

Amsterdam, 14. 7. (DNB) Inglise ringhäälingu kommentaator Tahve Havi seletas täna sõjalise olukorra kohta: „Mis puutub Nõukogude Liidusse, siis on teated täna sealt halvemad kui elle ja võivad olla homme veelgi halvemad. Enamlased ei või endile enam lubada maa-alade kaotust. Iga ruutkilomeeter, mille nad loovutavad, vähendab Timošenko rünnakupiirkonda. Sakslased on täna niisama lõogijõulised nagu nad olid nädal tagasi. Saksa pealetung tänavu on tugevam kui mullu. Võib arvata, et ka venelaste kaotused on suured."

Enamlaste pikad näod

Genf, 14. 7. (DNB) Nõukogude sõjavõe praeguseie olukorrale väga iseloomustava meeleolupildikese tänapäeva Nõukogude Liidust toob Londoni ajaleht „Daily Sketch". Kogu see Nõukogude Liidu osa, mis sakslaste võidukat edasitungist veel on puutumata, — üteldakse selles teates Moskvast, — olevat sakslaste uutest sõjalistest tagajärgedest Doni ääres äärmiselt masendatud. Elanike meeleolu muutuvat järkjärgult otse dramaatilisteks. Võivat näha veel vaid murelikke nägusid ja kõikjal valitsevat mulje, et Nõukogude Liit viibib suurimas hädaohus.

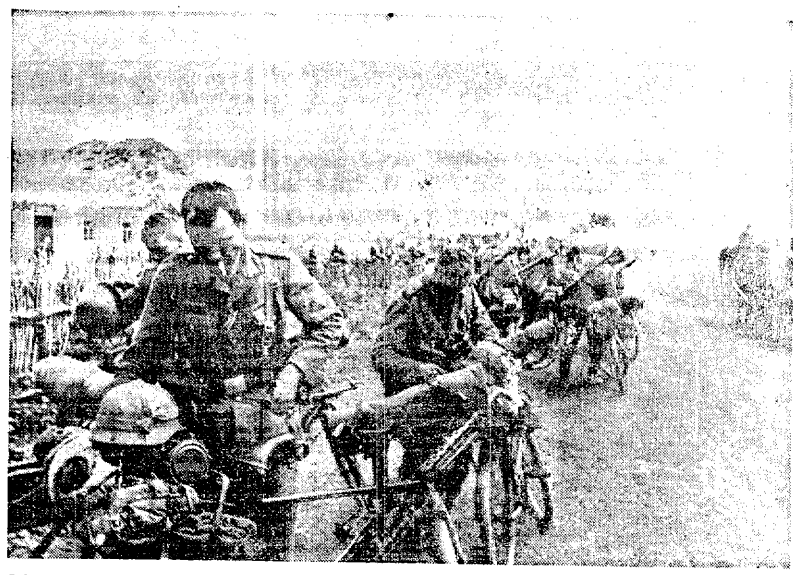

DONETSI JA DONI VAHEL. Pärast mõneminutilist lühikest puhkust kõlab jälle käsklus „Ratastele!" ja edasi liigub väeosa Doni suunas PK-sõjakirjasaatja Kipper (Wb)

Ida-ala rahvad on mõistnud ajaloolist pööret

Riigiminister Alfred Rosenbergi kirjutus ajakirjas „Ostland"

Berliin, 14. 7. (DNB) Okupeeritud idapiirkondade riigiminister Alfred Rosenberg avaldab ajakirjas „Ostland" artikli idaalade saatuse üle. Oiles annud ajaloolise ülevaate poliitilisest arengust neis piirkonnis viimaseil sajandeil, märgib riigiminister, et hetkel, mil Saksamaa oli Inglismaa poolt ähvardatud seljatagant, andis ta seletuse, et ta pole Balti riikidest huvitatud, kuid samal hetkel hüppas oma saagi kallale enamlus ja idaalad elasid läbi niisuguse koleduste aasta, mida nad kunagi oma ajaloos ei unusta ja ka unustada ei tohika.

Sest kõigel sellel, — meenutab Rosenberg, — mis siin ürgselt brutaalsete abinõude varal toimus, oli vaid üks mõte, — mõne aastaga üks osa neist rahvaist hävitada, teine osa aga sunniviisil kuhugi Uurali piirkondadesse küüditada, et Nõukogude Liit ja ta barbaarsus saaksid kinnitada igaveseks oma kanna Läänemerel.

Idaala rahvad, — kirjutab minister edasi, — on Saksa vägede poolt teostatud ajaloolise pöörde tähtsust üldjoontes ka taibanud ja andusid rõõmuga enamuses vabatahtlikult Saksa sõjajõudude toetamisele ja sõjatarviduste rahuldamisel.

Poliitika terav olukord aga nõuab ka, — ütleb Rosenberg, — et hoolitsetaks niisuguse olukorra vältimise eest, kus moskoviitlik enamlus maale uuesti saaks sisse tungida. Rahvaste terve vaist mõistab kindlasti kõiki ajamärke ise ja leiab ka teed, kuidas koest seda uut elu oma jõudu ülesehitamisele rakendada.

Koos eestlaste, lätlaste ja leedulastega kuulub idaala riigikomissariaati ka valgevene rahvas. Nii väiliselt kui ka seesmiselt on ta läbi elanud teissuguse saatuse. Ta oli nii tsaari-Venemaa kui ka enamluse võõraslapseks, kuid viimaseil aastail hakati Valge-Ruteeniat väljaehitama Nõukogude Liidu sõjalis-tööstusliku osana Lääne vastu. Nüüd on sealsele rahvale aga osaks saanud uus saatus ja ka rahvas on omalt poolt juba osutanud nii mõndagi tahet kaasa aidata käesolevas suures heitluses.

Nii riigikomissaril ja ta kaastöölisil kui ka kindralkomissaridel ja piirkonnakomissaridel ning kõigil Saksa ametiasutustel, — rõhutab minister, — seisab ees suur ülesanne liita kogu see suur maa vastavalt ta mitmekesisele ajaloole ja erinevaile elutingimusile siiski ühels ühiseks saatuseks ja koos kõigi tahtelistega alustada tööd, mis viiks pikale rahuajale, sest see sõda, — nõnda me loodame ja tahame, — peab olema viimane sõda Euroopas.

Seejärele, s. o. pärast kõigi Euroopa-vastaste instinktide võitmist sõjas, — kirjutab minister lõpetades, — peab järgnema suur ülesehitusajastu kogu Euroopale, mele vana aulise mandri kõigi loovate jõudude hüvanguks.

Egiptuses edukaid rünnakuid

Saksa hävitavad õhurünnakud El Alameinist loode pool

Rooma, 14. 7. (DNB) Itaalia tänases sõjateadeandes üteldakse:

Egiptuse rindel saavutasid Itaalia ja Saksa väeüksuste rünnakud häid tulemusi. Saadi hulk vange ja võeti vangi üks pataljonistaap.

Ka õhutegevus oli eile elav. Saksa jahilennukid tulistasid alla üheksa Spitfire-lennukit, meie jahilennukid ühe neljamootorilise „Liberator"-tüüpi lennuki. Veelgi kaks Inglise lennukit langesid Tobruki kindluse ees merre, tabatuina suurtükiväe tulest. Vaenlase sisselendude tagajärjel Tobrukile said surma mõned araablased ja tekkis väheseid kahjusid. Bengasi õhutõrje purustas ühe vaenlase lennuki ja suurendas seega oma allatulistatud lennukite arvu 100-ni.

Teljeriikide pommituslennukid ründasid Ta Venezia lennusadamat. Nende aktsioonide kestel kaotasid Inglise õhujõud seitse lennukit, neist viis Itaalia ja kaks Saksa jahilennukite läbi.

Viimase kahe päeva operatsioonidest ei pöördunud tagasi kuus meie lennukit.

Berliin, 14. 7. (DNB) Seejärele kui ägedad liivatormid Egiptuse rannikupiirkonnas eile alanenud olid, ründasid Saksa võitlus- ja sõõstvõitluslennukid Inglise suurtükiväe-seisukohti ja jõuvankritekoondisi El Alameinist loode pool hävitava mõjuga.

Lakkamatult langesid raskekaliibrilised pommid vaenlase patareide keskele ja sundisid vaikima hulga suurtükke. Mitmed laskemoonalaod suurtükiväeseisukohtade läheduses lendasid õhku. Saksa huurelennukid nägid, et pärast neid rulluvaid rünnakuid võitluspiirkonna kohale Araabia lahe ääre olid tõusnud paksud suitsupilved.

Pealeselle löödi Saksa õhujõudude ja soomusvägede tihedas koostöös tagajärjekalt tagasi üksikute Inglise motoriseeritud jõududegruppide edasitungikatsed.

Saksa jahilennukid tulistasid üksiklennul ja julgestussaatel alla kaheksa Inglise Spitfire-, Hurricane- ja Curtiss-tüüpi jahilennukit.

Ida-alade majandusjuhtide töökoosolek

Kaunas, Kaunase ligidal toimus 7. kuni 9. juulini Ida-alade riigikomissariaadi peaosakonna juhataja Frommi eesistumisel ja majanduspeaosakonna-juhataja Matthiesseni osavõtul Ida-ala riigikomissariaadi majandusvalitsuse juhtide töökoosolek.

Koosolek oli eriti tähtis sellepoolest, et sellest võttis osa ka Berliini idaministeeriumi majanduspoliitilise koostöö peagrupi juhataja direktor Schlotterer ühes oma lähemate kaastöölistega ja ühe neliaastaku voliniku esindajaga. Nende eesmärgiks oli anda lähimas koostöös Ida-ala haldusjuhtide praktiliste kogemustega uusi juhtnööre edaspidiseks tööks. Esiplaanil seisis ülesanne, kooskõlastada Ida-ala maade majandusliikke olusid sõjamajanduse nõuetega.

Koosoleku puhul andis kindralkomissar dr. v. Renteln 7. juulil vastuvõtu Saksa Majas Kaunases.

Ukraina külv õnnestus hästi

Berliin, 14. 7. (DNB) Ühest teatest lõppenud kevadkülvi kohta Ukrainas selgub, et põldu külvati viljade alla rohkem kui oli ette nähtud. Ukraina varustamine külviseemnega oli niivõrd hästi ettevalmistatud, et õigeaegselt suudeti kiirvi ülejääk, 30 00 t, saata külviks kohale veel ka Saksamaale. Praegu on kogu Ukrainas põllupinnast üles haritud ja täis külvatud 70%, Ukraina riigikomissariaadis aga isegi 80%.

Aunusel tõrjuti 5 rünnakut

Karjalas purustati kolm majutuspaika ja niisama palju kuulipildujapesi

Helsingi, 14. 7. (DNB) Tänases Soome sõjajõudude teates üteldakse:

Karjala maakitsus: Rinde kesklõigus toimus üleeile suurtükitule toetusel üks luurerünnak vaenlase toetuspunktile. Kokkukõidetud lõhkeainekimpudega purustati kolm majutuspaika ja niisama palju kuulipildujapesi. Vaenlane kaotas 40 meest surnutena. Üks tugevasti ettevalmistatud ja udukatte all teostatud vaenlase rünnak löödi tagasi.

Aunuse maakitsus: Jalaväe ja suurtükiväe tulega löödi tagasi viiv vaenlase kohalikku rünnakut. Suurtükivägi hävitas kolm punkrit.

• Idarinne: Rinde lõunalõigus tulistas meie suurtükivägi õhku ühe vaenlase laskemoonalao.

Rinde põhjalõigus: häirimistuld ja luuresalkade tegevust.

Õhujõud: Vaatamata vaenlase kahekordsele ülekaalule, tulistasid meie õhujõud Soome lahe kohal asetleidnud õhuvõitluses alla ühe vastase jahilennuki. Maapinna õhutõrje tulistas Karjala maakitsuses alla ühe teise vaenlase lennuki. Omapoolseid kaotusi polnud.

Ukrainlased, tatarlased ja kasakad Saksa vabatahtlike-üksusis. Saksa relvade läbi vabastatud Nõukogude Liidu osades tekkisid kiiresti mitmesuguseist vene rahvusgruppidest vabatahtlike üksused, kellede palavaimaks sooviks on võidelda oma seniste rõhujate vastu. Pildil: ühele ukrainlaste uuele vabatahtlike kompaniile jagatakse parajasti saapaid

Briti-USA ei arvesta enam Nõukogude Liiduga

Teine rinne võiks esile kutsuda uue katastroofi

Berliin, 14. 7. Anglosaksi laagrist kuuldub täna ülimalt märkimisväärseid hääli, mis siinseis poliitilisis ringkonnis leiavad suurt tähelepanu. Eriti ilmekaina tervitatakse „Daily Heraldi" ja „Timesi" seisuseisukohavõtte Saksa armeede võidukäigu kohta idas. Küsimuse kohta, kas praegu ei oleks aeg täita Nõukogude Liidule antud lubadust teise rinde loomiseks, seletatakse neis, et „liitlaste" pealetung Lääne-Euroopas osutuks vaid „äärmiselt ohtlikuks ettevõtteks", mis halva ettevalmistuse korral võiks esile kutsuda vaid uue katastroofi.

Ühtlasi New Yorgi ajakiri „Time" avaldab sensatsioonilise teate, et

Molotovile pole ta külaskäigul Washingtoni antud teise rinde suhtes mingeid siduvaid lubadusi,

vaid on ainult tunnistatud selle otstarbekust. Ajakiri ütleb avalikult, et niisuguse rinde loomine võrduks hõlpsasti endaohvardamisele.

„Time" annab seletust ka selle kohta, miks Ühendriigid Inglise-Nõukogude liidulepinguga ei ühinenud. Roosevelt oli kartnud senati vastupanu, ja pealeselle olnud süüdi ka inglased, kes Nõukogudega sõlmitud lepingus olid näinud vastukaalu Ühendriikide kasvavale mõjule maailmapoliitikas.

Ka ajakiri „Life" annab küllalt selgesti mõista, et Molotov oma reisiga oli tegelikult saavutanud vaid sõjalise kokkuleppe Inglismaaga, Ühendriikidelt aga kõige rohkem ühe ülesvõtte, kus ta esineb koos Rooseveltiga.

Kõigist neist tähelepanekuist Saksa poliitilisis ringkonnis ja ka Wilhelmstrasse poolt järgneb, et

nii inglased kui ka ameeriklased on jõudmas juba niikaugele, et nad venelastega enam ei arvesta.

Neile sobiks endastmõistetavalt, kui Nõukogud suudaksid vastu panna, kuid anglosaksi laagris kuuldub juba ka kahetsust avaldatavat, et Inglismaa ja Ühendriigid pole Nõukogude Liidu kokkuvarisemise korral võimelised midagi muutma.

See tõsiasi on, — nagu Wilhelmstrassel rõhutatakse, — äärmiselt huvitav. Pealegi näivad anglosaksi laagris praegu ilmnevad lahkhelid uuesti kinnitavat, kuivõrd raske ja isegi võimatu on inglastel, ameeriklastel ja nõukogudel luua ühist strateegiat ja viia oma sõjapidamine ühise nimetaja alla.

Inglased tunnistavad:

Saksa pealetungi peatamiseks ei ole võimalusi

Teise rinde plaanid pole jõudnud kaugemale teoreetilisest järgust. Inglased ja ameeriklased pakuvad üksteisele au olla esimeseks ründajaks

Berliin, 14. 7. (DNB) Pealkirja all: „Laial rindel edasi" käsitab „Völkischer Beobachter" seda mõju, mida uued sündmused idarinde lõunaosas Londonis ja lõppeks ka Ühendriikides on avaldanud.

Leht kirjutab: „Sellal kui lõunarindel vaenlast jälitatakse laias ulatuses, mistõttu Inglise teadeteamet enamlaste olukorda iseloomustab „väga tõsisena", omab idarinde keskosas erilise tähtsuse Rževi. Olles sõjajõudude ülemjuhatuse teadaandeis viimasel ajal märgitud ägedate hävitusvõitluste kohana, kuulub ta nende paikade hulka, kus Saksa väed teostavad aktsioone, mida oleme harjunud nimetama „maastikupuhastamiseks".

„Völkischer Beobachter" tähendab seejuure, et

nüüd on Nõukogude lootused ja nende liialdatud tulevikuootused täiesti nurjunud

Kuivõrd vähese tähtsusega need kohalikud, piiratud ulatusega aktsioonid Nõukogude poolt olid üldolukorrale, nähtub nimelt ka sellest, et „võitluses Rževi ruumis säilitasid Saksa väed alati kontrolli vastase üle ja suutsid ta nüüd mõne päevaga täiesti hävitada."

Mis puutub aga idarinde lõunaossa, siis „Völkischer Beobachter" juhib tähelepanu, et Nõukogud püüavad ikka veel olukorra kohta anda niisugust pilti, mis tegelikule sündmuste arengule sugugi ei vasta, ja et ka Londonis sellele tõelise olukorra moonutamisele kaasa lobisetakse.

Et asjade tõelist käiku maha salata on siiski võimata, seda lausub „Völkischer Beobachter" järgmiste sõnadega: „Täna aga ollakse juba jõutud siiski niikaugele, et Ing kirjasaatjad võivad Moskvast teatada sakslaste ülejõudmisest Donist kolmes kohas. Vene ülemjuhatus nõuab endiselt igalt sõdurilt ülimaid pingutusi, kuid mõõnab seejuures, et „väljavaated pole hiilgavad".

Kokkuvõttes võivat ütelda, et mingeid võimalusi Saksa operatsioonide peatamiseks pole käepärast.

Erilist tähelepanu juhib „Völkischer Beobachter" küsimusele, millised väljavaated võiksid, — seoses niisuguse olukorraga idarindel, — olla nn. „teise rinde" asutamisel. Ta peab mõistetavaks, et Nõukogud endi kitsikuses jälle meenutavad anglo-ameerika lubadusi „teise rinde" loomiseks, ja märgib, et seevastu kuuldub Inglismaa poolt hääli, mis, nagu näit. „News Chronicle", kõnelevad sellest, et mingi suur pealetung kuskil Euroopas oleks seotud suurte ohtudega. „Völkischer Beobachter" tõstab eriti esile Inglise ringhäälingukõneleja Montague sõnu, kes ütles, et „liitlaste laevadekaotused on tõsised ja ilma laevadeta ei saa luua teist rinnet."

Eriti amüsantseks peab „Völkischer Beobachter" Ühendriikide ajalehe „New York News'i" ettepanekut, et inglastele peaks soovitama poolteist miljonit meest Euroopas maale saata, millele nii ruttu kui võimalik järgneksid ka ameeriklased, ja lisab seejuure irooniliselt, et

siingi vaid kordub vana laul: — üks pakub teisele au olla esimene.

Lõpuks „Völkischer Beobachter" juhib tähelepanu „New York Times'i" resigneerunud, kuid Nõukogude seisukohalt väga huvitavale arvamisele, et kõigi lubaduste kiuste „teise rinde loomisel ei saa olla praktilisi tulemusi, kuna arvatakse, et

plaanid uue rinde loomiseks pole veel oma teoreetilisest järgust kaugemale jõudnud", —

millega, — lõpetab ajaleht, — „Inglise-Ameerika suurte sõnade tegemine peaks olema küllaldaselt iseloomustatud."

Aafrika rinne „kergendab" Doni rinnet

Genf, 13. 7. (DNB) Nõukogude uue hädakisa puhul viivitamatult eise rinde loomise kohta, kirjutab „Boston Herald", et Nõukogude nõudmised on tegelikult praktiliselt juba täidetud. Ta tegutseb täie hooga, nimelt Egiptuses.

See Põhja-Aafrikas asuv „teine rinne" ei vasta liitlaste seisukohalt küll kõikidele soovidele, kuna järeleveeteed Põhja-Aafrikasse osutuvad teljeriikidele „liiga soodsateks" ja liitlasele seevastu „liiga nigelaiks", pealegi on, lehe arvates, küsitav kas see teine rinne juhib saksa jõude kõrvale määral, mis oleks vajalik Nõukogude päästmiseks.

Igatahes tohiks loota, nii arvab „Boston Herald", et teine rinne Aafrikas, kas või „vähekene" kergendab survet Nõukogudele Doni ääres.

Sobiv hauakiri Inglismaale

Stokholm, 14. 7. (DNB) „Aftonbladeti" Londoni kirjasaatja ütleb Inglismaa, laevamahukusimuse juba niivõrd katastroofilise olevat, et lord Craigyle, suure laevasõidufirma Pando endine esimees, seletas, et juhul kui Inglismaa käesolevas võitluses hukkub, tuleb ta hauale kirjutada: „See riik heitis oma laevanduse üle parda."

Sõbralik toiming — *Ühendriigid marsivad Kanadasse*

„Ära pirise!.. Kui vaenlased sinult paremad palad ära võtavad, miks et või sõber samuti toimida!"

Vallutati veel üks Tshungkingi-Hiina sadamalinn

Tokio, 14. 7. (DNB) Domei teatab: Jaapani üksused tungisid pärast Wentšau vallutamist tormiliselt edasi lõuna suunas jõudes ühe, 20 km Wentšaust lõuna pool asuva, Tšungkingile tähtsa sadamani.

Genf, 14. 7. (DNB) Põhja-Ameerika nädalkiri „Life" kirjutab, et Tšungkingi-Hiina on viis aastat oodanud abi läänedemokraatiailt, kes teda pidanuksid aitama varem või hiljem. Need lootused olid ainus, mis Tšungkingi ta vastupanus julgustas.

Kuid läänerahvad on Hiina hätta jätnud, ütleb ajakiri. See on esijoones kehtiv Ühendriikide suhtes, kes koos Inglismaaga on Ida-Aasias jaapanlaste poolt ühest võtmeseisukohast teise järel välja tõrjutud, mistõttu hiinlaste sõjaline seisukord on praegu raskem kui kunagi varem.

See abi, mis Tšiangkaišek Inglismaalt ja Ühendriikidelt veel saab, ulatab kuus mitte miljoneile, isegi mitte ka tuhandeile, vaid ainult paarisajale tonnile sõjamaterjali näol. Kõike liitlaste lobisemist Tšungkingi abistamise üle tuleb seepärast pidada vaid hâbistavaks.

Türgi uus valitsus astus ametisse

Saracoglu esineb valitsuse programmiga 3. augustil. Türgi jatkab senist poliitilist erapooletust

Istanbul, 14. 7. (DNB) Teate järgi Ankarast on Türgi president nimetanud peaministri Saracoglu rahvapartei üheks abiesimeheks.

Istanbul, 14. 7. (DNB) Ministritenõukogu eilsete istungitega, milledest esimene peeti president Inönü eesistumisel, ja uue peaministri nimetamisega rahvapartei üheks abiesimeheks on Saracoglu kabinett nüüd ametisse astunud.

Nagu informeeritud poolt kuuldub, koondub valitsuse tegevus lähemail nädalail eeskätt majanduslike varustusküsimuste ja põllumajanduse probleemide lahendamisele, millega jatkatakse kadunud peaministri pooleli jäänud programmi.

Istanbul, 14. 7. (DNB) Ajaleht „Vakiti" teatab, et uus Türgi peaminister Saracoglu esineb oma valitsuse programmiga suure rahvuskogu kokkuastumisel 3. augustil.

Nagu leht edasi teatab, rõhutab Saracoglu oma deklaratsioonis senise poliitilise erapooletuse jatkamise tarvidust. Pealeselle ta valgustab üksikasjalikult Türgi sisepoliitilisi, eeskätt aga majanduslikke küsimusi. Türgi ringkonnis antakse uue peaministri oodatavale deklaratsioonile suurt tähtsust.

Türgi julgestab põhja- ja idapiiri

Ankara, 14. 7. (DNB) Välismaal levitatavate teadete kohta Türgi erilistest julgestusabinõudest riigi põhja- ja idapiiril kinnitatakse siin, et abinõud nende piiride hoolsaks sõjaliseks ja politseiliseks valveks ja kindlustamiseks nii maal kui merel olid rakendatud juba pikemat aega tagasi.

N. Liit süüdistab Türgi advokaati solvamises

Istanbul, 14. 7. (DNB). Nagu kuulda, tõstis Nõukogude valitsus kaebuse Sakir Ziya vastu N. Liidu solvamise eest. Sakir Ziya oli türgi kaebealuse Abdurrahman Saymani kaitsjaks atentaadiprotsessil ja on teatavasti vahepeal kustutatud advokaatide nimekirjast.

Inglise põllumees nuriseb avalikult

Rahulolematus valitsuse meetodite vastu

Genf, 14. 7. (DNB) „Daily Mail" kirjeldab ühes eriartiklis briti põllumajanduse seisukorda. Seal üteldakse muuhulgas, et praegu valitseb maal mässuline meeleolu. Inglise talupoeg on küll iseloomult kannatlik, konservatiivne ja töötab kõvasti. Teda koheldi halvasti juba rahuaegadel. Aga nüüd on tal lõpuks küllalt neist valitsuse poolt põllumajanduslikes asjades tarvitusele võetud meetoditest. Ta nuriseb üsna avalikult.

Tema mure tuleneb kohtlemisest, mis sai talle osaks kohalike, valitsuse poolt tegevusse rakendatud sõjapõllumajanduskomisjonide poolt. Igas inglise krahvkonnas ja igas maaringkonnas on niisuguseid komisjone. Nad valvavad kõige järele, mida briti talupoeg teeb ja kirjutavad talle ette, kuidas ta peab harima oma põlde ja kuidas ta peab külvama seemet. Neil on isegi õigus võõrandada talupojalt kas või kõik, kui ta ei täida käsku, nii nagu seda tahavad need komisjonid.

Ei seisa „avalikkuse huvides"...

Amsterdam, 14. 7. (DNB) Nagu Inglise teadetebüroo teatab, keeldus täna peaministri asetäitja Attlee alamkojas nimetamast nende kaubalaevade tonnaaži, mis mõlemast viimasest Maltale määratud konvoist kaduma läksid. Attlee seletas, et niisuguste üksikasjade avaldamine ei seisvat „avalikkuse huvides".

Saksa löögijõudu suurendatakse veelgi

Relvastusministri ülesku tse reservide loomiseks rauatoo dangule

Berliin, 14. 7. (DNB) Täna avaldavad kõik pealinna lehed relvastuse ja laskemoona riiginministri üleskutse saksa käitisejuhatajaile. Selle põhjal tahetakse ulatusliku vanarauakorjandusaktsiooniga luua saksa rauatoodangule reserv, mis võimaldab rahuldada tarvilikku enamnõudmist raua ja terase järele.

„Völkischer Beobachter" viitab sellele, et riiginministri üleskutset ei tule mõista nii, nagu jätaksid normaalsed vanarauakogumised soovida. Üleskutsele järgnenud korraldused taotlevad pigemini saksa raua- ja terasetoodangu kiiret tõstmist üle senise ulatuse.

Leht kirjutab sõna-sõnalt: „Lühike aeg, mil meie vaenlased enam-vähem ausalt uskusid, et meie sõjajõudude pealetungijõud on piiratud, on nüüd möödas pärast sel aastal jagatud hoope. Meie vaenlasil on olnud võimalust veenduda, millisel määral Saksamaal on talvel ja kevadel töötatud. Seda tööd suurendatakse veelgi, selleks, et meie sõjajõud omaksid veel tugevama ja rikkalikuma relvastuse ja et nad võiksid seega jagada veel kõvemaid hoope.

Gogoli-maja on terve

Berliin, 14. 7. (DNB) Vastavalt poolt tunnistatakse täiesti alusetuks Reuteri poolt Moskvast levitatud teade, et kirjanik Gogoli sünnimaja Sorotšinskis Poltava piirkonnas olevat Saksa sõdurite poolt maha põletatud, seejärele kui sõdurid Gogoli ja ta kuulsate kaasaegsete kujud ja büstid selles Gogoli-muuseumina sisseseatud hoones olid purustanud.

Sõjajõudude ülemjuhatuse täpsete andmete järgi on Gogoli-maja endiselt täiesti terve ja kannab vaid mulluseist võitlusist pärinevaid ning tähtsusetuid granaadikildude jälgi.

Hispaania rahvusnõukogu astub kokku

Madrid, 14. 7. (DNB) Kindral Franco kutsus 17. juuliks, Hispaania revolutsiooni aastapäevaks, kokku rahvusnõukogu. Avaistungil esineb Franco suure kõnega. Poliitilisis ringkonnis arvatakse, et sel puhul avaldatakse tähtsad seadused.

Suri endine Hispaania riigimees

Madrid, 14. 7. (DNB) Madridi lähedal suri 89 aasta vanusena Joaquin Sanchez de Toca, Hispaania monarhia ajal enne kindral Primo de Rivera diktatuuri oli ta ministriitenõukogu esimeheks ja senati esimeheks. Õigusteaduse ülikooli professorina avaldas ta mitu õigusteaduslikku teost, kuna teistes tema poolt koostatud raamatuis ta viitab suure hispaania kauba- ja sõjalaevastiku taastamise vajadusele.

Austraallased Moskvasse tankisõda õppima

Stokholm, 14. 7. (DNB) Nagu Inglise teadeteamet Canberrast kuuleb, kavatsetakse Austraaliast saata sõjaline missioon Moskvasse, kes tutvuks enamlaste tankisõja meetodeiga.

Omapärane arusaamine erapooletusest

Berliin, 14. 7. (DNB) Üks Sveitsi ajalehti, „Gazette de Lausanne", on pidanud sobivaks Rootsi piirkonnast rahvusvahelise õiguse vastaselt ülelendamist Inglise lennukite poolt „julgeks" nimetada. Saksa poliitilisis ringkonnis, kus Inglise õhujõudude teguviisist on teissugune ettekujutus, leitakse omapärasena, et nimelt ühe erapooletu maa hõlelekandja erapooletuse rikkumist Inglise lendurite poolt nõnda ülistada püüab.

Juhi õnnitlus Kroaatia riigijuhile

Berliin, 14. 7. (DNB). Juht saatis Kroaatia riigijuhile dr. Ante Pavelitšile ta sünnipäeva puhul telegraafi teel oma südamlikemad õnnitlused.

Suur saatusepööre

„Deutscher Dienst'i" kaastöölise reisimuljed Ida-ala riigikomissariaadist

Berliin, 10. 7. Reis ida-aladele pakub mitte üksnes rikkalikke võimalusi õppimiseks, vaid ka paljudes asjades ümberõppimiseks. On mõõdunud aasta sellest, kui meie väed need piirkonnad enamlaste ikkest vabastasid, millele kohe järgnes nels Saksa tsiviilvalitsuse sisseseadmine. Selle ühe aastaga on idas palju muutunud. On toimunud vaevalt kujuteldavate mõõtudega poliitiline ja majanduslik ümberorienteerumisprotsess, — tunduv osa Euroopast on seega täiesti uue ilme omandanud. Seepärast pole ka imestada, kui see maa külastajale praegu täiesti teissugusena esineb kui teda nägid meie sõdurid aasta eest.

Seejuures on maa mitte üksnes väliselt liidetud Saksamaa elu- ja valitsusruumi, vaid ka seal asuvad rahvad on võidetud üle Saksa juhtimise mõttele. Nad toodi juure sellesse uude Euroopasse, mille mõiste ja tähtsus ilmnevad eriti selgesti ja tugevasti nimelt siin toimunud valmses ja poliitilises ümberkujunemisprotsessis.

Vabrikus enamlaste terrorist

Meie Saksa tsiviilvalitsuse senised töötulemused on tõesti hämmastavad. Ida-alade vaim, mis tänini püsis tsaristliku ja bolševistliku imperialismi kütkeis, on vaban nud sundusest ja rõhumisest. Selles uues, neile senitundmata vabaduses ida-alade rahvad näevad, et nende saatus saab olla sõltuv mitte üksnes idast ja moskovliitidest, vaid et teda peab kujundama ääs, Euroopa, kui tahetakse, et see tooks õnne, rahulolu ja kindlustunnet.

Kõnelesime oma reisil, mis ulatas Ida-Preisimaa piiridest kuni Peipsi piirkonnani ja Tallinnast kuni Minskini, lätlaste ja eestlastega, leedulaste ja valgevenelastega, ning kõikjal kohtasime vaid ühesugust saatusemuutuse hindamist, sama oleviku ja tulevikuülesannete mõistmist, ning sama tunnustust Saksa valitsuse senistele saavutustele.

Enneköike see otsustav praeguse olukorra jaatamine lähtus küll tänutundest enamluse terrorist ja ebakultuursusest vabanemise puhul ja soovist selle põlisvaenlase lõplikul hävitamisel kaasa aidata. Sellel pinnal, mille oli loonud vaimustus hädast ja viletsusest pääsmisel, võis Saksa tsiviilvalitsus edasi ehitada. Vastutavad mehed riigikomissariaadis ja samuti ka peapiirkonnis ning piirkonnakomissariaatides on osanud seda väärtuslikku vara hoida, mis neile oli usaldatud.

Rahulolu, mis sugugi mitte väikesist sõjamajanduslikest raskusist hoolimata selles ruumis kõikjal valitseb, on tunnistuseks senisele tulemuslikkusele ja kinnituseks nende mõttekäikude ja juhtnööride õigsusest, millede järgi ülesehitustööd kõikjal üritati.

Endise ja praeguse vahel

Saksa poliitika põhialusteks ida-aladel on eriti kaks momenti. Üks neist on rohkem vaimset ja ideelist laadi, teine aga seevastu otsustava ainelise tähtsusega.

Enneköike oli siin ju tegemist jälle ühe niisuguse ruumi tagasijuhtimisega Saksamaa huvidepiirkonda, mida sakslus ja Saksa vaim olid viljelenud ja edendanud juba paljude sajandite kestel. Igal sammul võib seal kohata veel täna elavaid Saksa rüütliordu ja Saksa hansa kultuuriliste saavutuste jälgi. Endine Balti ruum on tulvil mälestusi neist Saksa kultuurikandjaist, kes oda omal ajal olid vaimselt ja majanduslikult kujundanud ning Euroopa keskpaigale lähemale toonud.

Ka kaugele Valge-Venesse ulatavad Saksa õiguse säilinud sugemed (näit. linnades, mis omal ajal võtsid üle Magdeburgi linnaõiguse) ja teised Saksa eluvormid. Seega on vaimsed ja kultuurilised sidemed endise ja praeguse vahel juba olemas. Neid tuleb nüüd tugevdada ja hõlbustada uue ühise saatuse kujundamist.

Teiseks meie poliitika põhialuseks ida-aladel, mis oli olemas juba siis, kui tsiviilvalitsus oma töid alustas, osutub selle ruumi majanduslik tähtsus eriti praegu, millal siit tuleb toitlustada ja varustada tunduvat osa rindest ning mida ka teha saab. Sihiteadlikult ja elanikkonna teguvõimsal ning isegi vaimustatud koostööl, millest biljem räägime veel pikemalt, on Saksa tsiviilvalitsus täielikult lahendanud need ülesanded, mis talle nimelt selles küsimuses pandi.

Saksamaa pioneerid

Niisugusena kujuneb pilt ida-aladest külastaja silmis tänapäeval. Selle on dikteerinud ajalugu ja ka silmapilgu tarvidused. Kuid kõisist neist rikkalikest muljeist, mida saab ida-alade mitmesuguseis piirkonnis, võib juba luua endale pildi ka tuleviku kujundamisest. Sest Saksamaa pioneeride tööks on mitte üksnes sõjaliste ülesannete teostamine, vaid ka ülesehitustöö tulevikuks. See aga on neid kaunemaid ja meeliitavamaid kohustusi, mida tänapäeval Saksa loov inimene üldse tõrta saab.

Tartu hävingulised päevad 1941. a. suvel

5

6. juuli. Hommik on vaikne ja leitsakuline. Näib saabuvat järjekordselt kuum pühapäev.

Kõikjal on üles kleebitud sõjavägede juhataja käskkirju, pöörduda metsadest ja mujalt peiduurkaist tagasi oma kodudesse. Selle käskkirja ohvriks langeb hiljem Tartu Maarja koguduse pastor Vooremaa, kes sõjajõudumise järele arreteeritakse ja siis Tartu vanglas tapetakse.

Kogu linnas on üles löödud Stalini hävituskõne kurikuulsad tekstid ja palju igasugu värvilise trükiga ning piltidega loosungeid: „Ärge laske fašistlikke barbareid kõia Nõukogude maa pinnal!" „Purustava löögiga hävitame fašistlikud maod!" „Püha kohus armastatud koduama eest kutsub meid uutele võitudele ja võitegudele!" „Edasi, vaenlase vastu, Nõukogude maa kangelased!" jne.

Linnas korraldatakse lõunast peale haaranguid mullatöödele saatmiseks. Mõned majavalitsejad on eriti agarad hoolitsema, et nende majja ei jääks kedagi, kes võiks olla varjendeid kaevamas.

Läbi linna veerevad aga rasked kaburid

Nii rasked, et tänavaäärsed majad värisevad ja vappuvad. 25 toru.

Need seatakse üles teisele poole jõge, osalt linna majade vahele, osalt linna taha, osalt aga viiakse linnast hoopis eemale. Üha tugevamini kuuldub, et Tartu saab lahinguväljaks.

Saabub hulk pikki punaseid ja siniseid läti omnibusi sõjapõgenikega. Täna purustatakse ujuksild kirveste ja kangidega. Tööd juhib keegi agar, väikese kasvuga politruk. Silla kessoonid lastakse Jõe tänava otsa kohal põhja.

Aga mis on juhtunud Peipsil?

Õhtu eel lõpetatakse ootamatult laadimistööd sadamas. Sinna veetud kaupu ja kraami, mida seni pole jõutud veel Peipsile saata, asutakse ümber laadima autodele ja sõit läheb raudteejaama. Peipsil ei saabu Tartu enam ei laevu ega lotje.

Linnas jatkuvad arreteerimised ja läbiotsimised. Tuleb esimesi teateid, et osa Tartust küüditatuid olevat saabunud Kirovi.

Hilisõhtul kella 23 paiku puistatakse riikliku julgeoleku asutuse meeste poolt põhjalikult läbi lõhutud ujuksilla juures asetsev linna pandimaja.

7. juuli. Sakslased on siiski vist juba vähimalt üle Düüna, sest tänane sõjateade mainib võitluste arenemist Ostrovi suunas.

Sadamas on vaikne. Kaupade virnade juures endiselt punaarmeelasist valve.

Sõjapõgenike voorid. Sakslased olevat jõudnud Valka. Tartus ei jäetavat kivi kivi peale. Mõnes asutuses põletatakse juba arhiive ja punaseid nurki.

Läbi linna liigub lõputult taanduvat sõjaväge.

Mehed ja hobused on armetud ja väsinud. Vankrii istujate jalad tolgendavad vedelalt üle vankri ääre. Aeglaselt venivad voorid ühest linnaäärest teise. Rüütli ja Riia tänavais, kust taanduvad väeosad läbi liiguvad, otsitakse läbi kõik teeäärsed majad.

Raekojas hakatakse maha võtma punaseid loosungeid.

Tähtvere mõisa kari käsutatakse mõisast minema. Kivisillast ei lasta enam üle. Sinna veetakse peale koormaid kasepuid.

Mobiliseeritakse kõik sanitaarpersonaal ja -reservid. Rahustatakse, rindelt tulevat juba paremaid uudiseid. Riia all olevat üks sakslaste korpus sisse piiratud ja hävitatud 300 tanki.

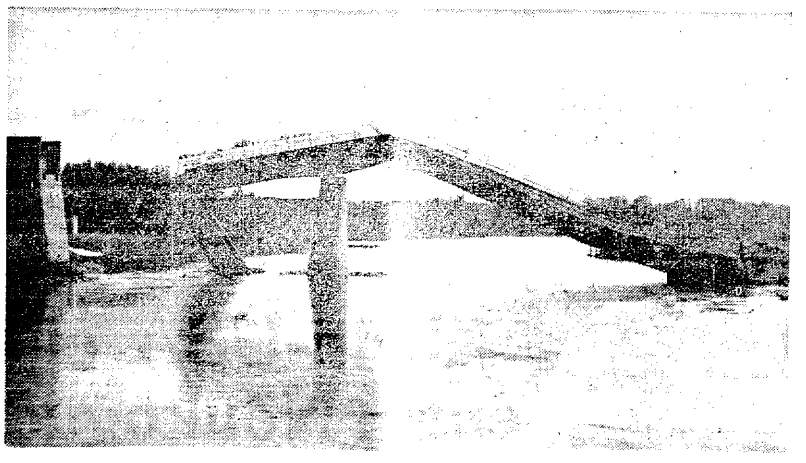

LUUNJA SILD lasti õhku. Vaevalt olid venelased jõudnud Tartu ümber ja Emajõe ääre ehitada linnast sundkorras välja käsutatud elanike abil tankitõrje- ja kaitsekraave, ning mitmesuguseid kindlustusi, kui juba nad algasid hävitamisega. Emajõel lasti õhku Luunja sild, mis oli kõrgemaid ja ilusamaid sildu Eestis, ning valminud alles mõni aasta tagasi

Õhtul kella ½21 ajal ilmub äkki läänest

linna kohale 9 Saksa lennukit.

Õhutõrje avab tule. Kuid rahulikult ujuvad teraslinnud kõrgel taeva all kolmekaupa rivis ühest valgest pilveudemest teise. Siis jõuavad nad lennuvälja kohale. Maa väriseb. Määratu kõrgele kerkivad tohutu paksud mustad suitsusambad. On tabatud õlipaake lennuväljal.

Linnas algab ladude rüüstamine seal, kuhu veel on jäänud kaupa. Arreteerimised, arreteerimised...

8. juuli. „Sõda Nõukogude Liidu vastu on fašismi surm!" on tänase juhtkirja pealkirjaks „Tartu Kommunistis". Samas lehes leidub ka teadaanne, et ükski parteillige ei tohi muuta oma elukohta ilma keskkomitee erilise loata.

Sõjateates: „Ostrovi juures jatkasid meie väed vihaseid võitlusi vastase suurte motomehanliseeritud üksustega, pidurdades nende edasiliikumist kirdesse."

Öö ja päeva läbi jatkub punaväe lõputu taandumine.

Uusi läbiotsimisi. Kuuldub uutest vahistamistest. Mullatööd jatkuvad. Miilitsamehed otsivad läbi korteri korterilt ja ajavad iseeg naisi väikeste laste juurest jämedalt ära mullatöödele.

Keskpäeval asub punavägi positsioonidele

teispool Emajõge. Tänavail liigub mõni üksik inimene.

Sõjakomissariaat kolib J. Kuperjanovi tänavast teadmata kuhu. Taanduvat punaväge hakkab linna jõudma ka Rapina teed kaudu.

Kusagilt kaugelt kuuldub kahurimürinat.

Kus peaks olema rinne?

„Tartu Kommunist" soovib ülikooli rektorilt saada vastlõppenud poolaasta puhul ülevaadet saavutatust. Rektor vastab ajakirjanikule: „Praegu on aeg niisugune, et ei saa mõtelda niisugusele asjale. Inimesed on kõik ära muudel töödel ja teiste ülesannete juures kinni. Kõik mõtled ja tegevus on suunatud mujale."

Valga ei olevat ikka veel langenud. Punased põletavat seal ladusid. Võrust, Petserist, Tõrvast pole mingeid kuuldusi.

Siis: sakslased olevat Tartust veel 50 km. Valka olevat nad täna hommikul sisse marssinud. Viljandist on kõlistatud Tartu telefonikeskjaama, et Viljandist olevat sakslased kõigest veel 15 km, — „iga silmapilk katkestame telefonitühenduse".

Kiiresti luuakse kõikjale esmaabipunkte. Alates tänasest on neis alatine päeva- ja öövalve.

Linna kohale kerkib vastu õhtut kaks vene hävitajat. Nad võtavad kursi kaugusse ja kaovad. Tänavail liigub hävitspataljonlasi.

Partei valmistub ärasõidule.

Partei ruumid on võetud erakordselt tugeva valve alla. „Tartu Kommunisti" peatoimetaja M. Laosson hävitab õhtul oma kabinetis kõik tähtsamad dokumendid.

Mullatöödelt hakkab inimesi tagasi valguma. Mõnel pool lastakse kaevetud kraave jälle täis ajada. Mis märgid need on? Ons sakslased tõesti lähenemas?

Õhtu eel algab raekojas linnast lahkumise lubade massiline väljaandmine. Linnast lubatakse lahkuda kõigil, keda linnas ei seo ülesanded, aga ainult põhja poole ja külavahe- ning metsateid kaudu.

Kell ½22 ilmub raekotta punaväe ohvitser teatega, et lähemal ajal lastakse Kivisild õhku. Paiub sellest informeerida elanikke silla lähedasis majades. Signaalina enne õhkulaskmist süüdatavat sillal asetsevad puuriidad umbes pool tundi enne õhkulaskmist.

Õhtu on harukordselt ilus. Ülal püsib põuaudu. Üksik jennuk tiirleb linna kohal. Tähetorni juures Toomimäel istuvad pingil poiss ja tüdruk. Nemad unelevad nooruse romantikas.

Vallikraavi tänava kohal Toomimäel roheluses ütleb Ühisvara töölisnaine „Vaatan veel kord siit ilusat Tartut. Meie direktor ütles, et Tartu muutub nüüd rusuhunnikuks." Naine peab aru, kas oma varanatukest hakata kandma mõnda Toomi keldri.

Hilisõhtuks võtab linn täiesti väljasurnud ilme.

Isegi ühtki miilitsa- ega sõjaväepatrulli pole näha.

(Järgneb)

Suurem kogus sepasütt jagamisele

Söe jaotamist ja müüki juhivad kohtadel vallavanemad ja linnapead

Lisaks juunis saabunud ja juba tarvitajate kätte suunatud 400 tonnile sepasöele on Majandus- ja Rahandusdirektooriumi algatusel saadud veel 400 tonni sepasütt. Uus kogus on juba kohale jõudnud ning Majandus- ja Rahandusdirektooriumi varustusosakonna poolt maakondade ja maakonnavabade linnade vahel jagatud.

Söe edaspidist jaotamist ja müüki juhivad maavanemad ja maakonnavabades linnades linnapead, milleks Majandus- ja Rahandusdirektoorium saatis nendele vastavad juhised.

Sepasöe müük võib toimuda vaid ostulubade alusel. Ostulube annavad valla- ja linnavalitsused neile määratud kontingendi ulatuses ja maavalitsused enda käsutusse jäetud reservi piires.

Kauplused peavad arvestust saadud ostulubade alusel müüdud ja laos leiduva söe hulga kohta. Arvestust tuleb pidada alates 1. juunist 1942. a. Ostuload tuleb kauplustes säilitada ja kontrollimisel esitada. Ostulubade andmise, söe müügi ja tagavarade kohta tuleb teostada pidevalt ranget järelevalvet.

Kuna ei ole teada edaspidiseid sepasöe saamise võimalusi käesoleval aastal, tuleb maavanemate käsutusse antud kogustest katta kõigi maakonna administratiivpiires asuvate tarbijate (põllumajandus, tööstus, käsitöö, koolid jne.) kogu sepasöe vajadus kuni 1943. a. kevadeni.

Vabastamispäeva tähistamine Viljandimaal

Mustlas ja Pilistveres kõneles Eesti Hindadeasutuse direktor H. Saar

Teatavasti Viljandi ja Viljandimaa tähistas oma punasest terrorist vabanemise aastapäeva pühapäeval Viljandis. Kuid peale Viljandi tähistati samal päeval vabanemist veel paljudes Viljandimaa keskustes.

Peale Viljandi kujunesid maakonnas aset leidnud pidustused ulatuslikemaiks Pilistveres ja Mustla linnas, kus toimusid paraadid ja aktused. Mõlemal pool viibis külalisena Eesti Hindadeasutuse direktor S a a r, kes nii Pilistveres kui ka Mustlas esines aktusekõnega. Pealeselle avas ta Pilistveres kommunistide poolt lõhutud ja nüüd uuesti ülesehitatud vabadussõjas langenute mälestussamba.

M u s t l a s algasid pidustused keskpäeval omakaitse ja tuletõrje üksuste kogunemisega mälestussamba väljakule. Paraadi jälgis paarituhande tarvaslase ümber. Kokkutuleku avas Mustla linnapea J. Rekand, millele järgnes vaimulik talitus õp. H. Laasilt. Pärast direktor Saare aktusekõnet lauldi rahvushümni. Aktust kaunistasid segakoori laulud.

P i l i s t v e r e s algasid pidustused õhtupoolikul paraadiga tuletõrjeplatsil, millele järgnes rongkäik vabadussõjas langenute mälestussamba juure. Mälestussamba uuesti avamine direktor Saare poolt kujunes eriti meeleoluliseks sündmuseks. Õhtul toimus Pilistvere rahvamajas pidu.

Vabanemise aastapäeva tähistati Viljandi maakonnas peale eelpoolnenditud kohtade veel Tuhalaanes, Kõpus, Raudnas, Paistus, Tänassilmas ja Suislepas, kuna Vastemõisas ja Olustveres vastavad pidustused toimusid juba eelmisel õhtul. Kõikides maakonna kirikutes peeti päevakohaseid jumalateenistusi ja lipud olid heisatud üle kogu maakonna.

Vabastamispäeva pidustused Kuigatsis ja Pukas

Valgamaa viimaste keskustena vabanesid bolševistliku hirmuvalitsuse alt Puka ja Kuigatsi möödunud aasta 9. juulil. Selle päeva tähistamiseks korraldatud aktusest pühapäeval oli rahva osavõtt vaatamata vihmasele ilmale väga elav.

Pukas algas aktus vaimuliku talitusega Sangaste kog. õp. J. Laursonilt. Aktuse avasõnad ütles Kuigatsi vallavanem L. Kõiv, kes andis ülevaate bolševistlikust ajast.

Selle järele pidas aktusekõne Valgamaa rahvakasvatuse büroo juhataja J. Klaus, kelle kõne keskel mälestati langenuid püstitõusmisega ja koor laulis „Isamaa ilu hoieldes". Kõne lõpul lauldi „Eestimaa, su mehemeel". Järgnevalt kõneles Kulgatsi koolijuh. H. Sarv ning lõpusõnad ütles L. Kõiv. Aktus lõppes rahvushümniga.

Samasiuline aktus samade kõnelejatega toimus ka Kuigatsis.

Kautla metsavendade kokkutulek pühapäeval

Avatakse mälestusmärk „Erna" grupi ja metsavendade ühise võitluspaiga tähistamiseks

Tuleval pühapäeval, kell 12 toimub Harjumaal Kõue valla omaaegsete Kautla gruppi kuulunud metsavendade ning Soome „Erna" salga liikmete kokkutulek.

Sel puhul avatakse Kõue vallas Kautla talu rajoonis „Erna" salga liikmete ning metsavendade ühise võitluspaiga tähistamiseks mälestusmärk, millel on lause: „Siit tormati lahingutesse bolševismi vägivalla vastu 19. juulil 1941. a. Grupp Erna ja metsavennad."

Mälestusmärgi avab ning õnnistab Järva-Madise õp. E. P a l d r a, kes ka ise metsavennana Kautlas võitles.

Pühapäeval toimuvale mälestusmärgi avamisele oodatakse Eesti Omavalitsuse esindajat, Tallinn-maa piirkonnakomissari, Saksa ja Soome sõjaväe esindajaid, Tallinna I linnapead, Järva maavanemat j. t. külalisi.

Tallinnast osavõtjatel on võimaldatud kohalesõit omnibustega, mis väljuvad 19. juulil kell 8 hommikul Viru väljakult, Kalevi sia eest.

Kaasa sõita soovijail tuleb end kuni 17. juulini registreerida äripäevil kella 10—12 Tallinna linna küttemaetis, Kinga 6 (tel. 454-23), ltn. A. Pagi juures.

Kindralkomissar külastas läbisõidul Viljandit

Viljandis peatus läbisõidul kindralkomissar Lietzmann ühes saatjatega. Samal ajal toimus Viljandi linna I algkooli ruumes kooliõpetajate saksa keele suvekursuste avamine. Kindralkomissar külastas kursante ja avas kursuse.

Pärast lühikest peatust Viljandis sõitis kindralkomissar K.-S. Lietzmann edasi.

Riigitööteenistuslasi metsatöödel

Esmaspäeva õhtupoolikul saabus Kaarli jaama erirongiga 165 riigitööteenistuslast. Jaamast sõitsid riigitööteenistuslased kümmekond kilomeetrit eemal asuvasse Rimmu-Araku koolimajja, kuhu nad jäävad korterisse.

Riigitööteenistuslased jäävad kuuks ajaks Rimmu-Salaku vahtkonda metsatöödele, kusjuures tööd tehakse kahe vahetusega. Viljandis vahetab selle grupi teine grupp.

Parajasti sel ajal, mil tööteenistuslased endale telke püstitasid, saabus sinna kindralkomissar K.-S. Lietzmann. Ta tervitas tööteenistuslasi, soovis neile õnne tööks ja tutvus lähemalt töötingimustega.

Uued seebihinnad

Eesti hindadeasutus on määranud kindlaks seebisaaduste uued jaemüügihinnad järgmiselt:

Ühtlus-ujuvseep (22 g) 10 rpn., ühtlussaviseep (80 g) 10 rpn., pesuseep (190 g) 10 rpn., pesupulber (250 g) 17 rpn., habemeajamisseep (50 g) 15 rpn., habemeajamispulber juuksurelle rmk. 1.70 kg, seebipulber tehniliseks otstarbeks rmk. 1.40 kg, käepesupasta 18 rpn. kg.

Müüginormide täitjaile rohkem hüvitusi

Talupidaja võib seanahad parkida omatarbeks. — Viljade ikalduskahjud tuleb registreerida 20. juuliks. — Majandus- ja rahandusdirektori juhiseid päevaküsimuste lahendamiseks põllumajanduses

Majandus- ja rahandusdirektor dr. A. Wendt saatis valla- ja kohalikele põllumajandusjuhtidele ringkirja, mis annab juhiseid mitmete põllumajanduslike päevaküsimuste lahendamiseks ja ühtlasi käsitab põllumajandusjuhtide praegusi tööülesandeid.

Kohuslike müüginormide osas teeb ringkiri põllumajandusjuhtidele ülesandeks põllumeeste tähelepanu juhtida sellele, et põhiraamatusse märgitud müüginormid tuleb igal juhul täita. Seda tuleb põllumehel teha teadmises, et sõjaväe ja rahva korrapärane varustamine praegusel sõja ajal tagab võidu bolševismi üle ja kindlustab seega ka põllumeeskonnale julgeolu ja parema tuleviku.

Majandus- ja rahandusdirektor annab lähemal ajal korralduse, mille alusel saavad hüvituse osaliseks ka need talupidajad, kes normid on täitnud alates 1. sept. 1941. a., kuid kes seni pole hüvitusi saanud mingil määral. Selle korralduse kehtestamisega kõrvaldatakse arusaamatused, mis on tekkinud norme korralikult täitnud talupidajate hulgas ja luuakse õiglane vahekord vastavalt kohustuste täitmisele.

Jalanõudega varustamise kohta märgitakse ringkirjas, et olukord jääb sel alal kitsaks ka lähemas tulevikus. Küsimuse mitmekülgse selgitamise järele on jõutud otsusele, et

ainus tõhusam abinõu olukorrast ülepääsmiseks on ulatuslik seanaha kasutamine.

Majandus- ja Rahandusdirektooriumis on koostamisel määrus, mis annab põllupidajaile õiguse oma majapidamises tapetud sigadelt nülitud nahkade parkimiseks. Sääraseid nahku võib igaüks kasutada vabalt oma äranägemise järele. Katsed on tõendanud, et seanahast saab pealsenahka kui ka tallanahka.

Kui seanahk parkimisel vastavate ainetega immutada, muutub ta haruldaselt veekindlaks ja vastupidavaks. Seda varem ei teatud, kuid Majandus- ja Rahandusdirektooriumi keemikud on nüüd leiutanud säärase immutusvahendi. Põllumajandusjuhtide ülesandeks jääb talupidajaile selgitada seanahkade kasutamise vajadust.

Edasi annab majandus- ja rahandusdirektori ringkiri juhiseid ikalduskahjude registreerimiseks. Hiljuti antud eeskirja põhjal loetakse saagiikalduseks vaid neid juhtumeid, kus hektaari-saak on langenud 50 prots. või rohkem võrreldes valla keskmise saagiga.

Talv- ja suviteraviljade ning linapõldude ikaldused tuleb vallavalitsuses registreerida hiljemalt 20. juuliks ning kartulisaagi ikalduš 1. septembriks.

Vähemat saagiikaldust kui eespool märgitud, ei tule registreerida. Kui seda siiski tehakse, siis kannab ikalduskahjude hindamiskomisjoni kohalesõiduga seoses olevad kulud asjaosaline talupidaja ise.

Seakasvatuse alal kujuneb põllupidajail tähtsaimaks küsimuseks põrsaste saamine, kuna selle soodus lahendus muudab kergemaks ka sealiha müüginormide täitmise. On ette näha, et

nõudmine põrsaste järele elavneb veelgi.

Seepärast tuleb põllumajandusjuhtidel talupidajaile soovitada veel suve jooksul paaritada kõik kevadel poeginud emised. Nuumikutest tuleks paaritada kõik need emised, keda pole võimalik võtta kohesele nuumamisele, vaid kelle nuumamine võiks alata alles lõikuse kättesaamisel.

Eesti loomakasvatuse uuesti ülesehitamise kindlustamise määruse kohaselt on juba varem

keelatud tappa tõuaretuseks kõlvulikke puhtatõulisi eesti holandi-frilisi, eesti punaskarja ja maakarja pullvasikaid,

kelle emade võirasva toodang ja rasvaprotsent ulatas teatud normideni, samuti keelati tappa ka aretuseks kõlvulikke tõutüübilisi lehmvasikaid.

Kõikide teiste vasikate kohta, kes ei kuulu tapakeelu alla, nagu segaverelised, nõrkade toodanguandmetega ja aretuseks kõlbmatud tõuvasikad, andis seni kehtinud korra järgi tapmisload kohalik põllumajandusjuht. Nüüdse ringkirjaga juhib Majandus- ja Rahandusdirektoorium kõigi põllumajandusjuhtide tähelepanu aga sellele, et ka viimati loeteldud

vasikate tapmiseks tuleb anda tapmisload vaid juhtudel, kui vasikad sünnivigade ja tervisliku seisundi tõttu ei kindlusta juurekasvu.

Veel käsitatakse ringkirjas ehitustegevuse alal kehtima pandud korraldusi, ettevalmistusi rehepeksu kiireks teostamiseks ning antakse juhiseid koristusmasinate parandamiseks ja ratsionaalseks kasutamiseks

ERÜ KLASSILOTERII lõpploosimisel tõmmatakse sedeleid kolmest loosirattast

Peavõit läks Virumaale

Eile algas ERÜ esimese klassiloterii lõpploosimine, mis kestab 9 päeva. — 25 000 rmk. langes Paasvere vallavalitsuses müüdud sinisele piletile nr. 20459

Tallinnas algas eile ERÜ esimese klassiloterii lõpploosimine, mis võitude rohke arvu tõttu kestab tavalise kahe loosimispäeva asemel koguni üheksa päeva. Peavõit, milleks on 25 000 rmk., ei lasknud seekord ennast kuigi kaua oodata, vaid tuli välja vaevalt neljatunni möödumisel loosimise algusest.

25 000-riigimargaline peavõit langes sinisele piletile nr. 20 459 ja on läinud Virumaale, tõenäoliselt Paasvere valda. Võidupilet on nimelt müüdud Paasvere vallavalitsusest Alfred Valdma poolt tundmatule ostjale.

ERÜ esimese klassiloterii viimase, viienda, klassi loosimine algas eile hommikul kella 9 paiku ERÜ hoones Aia 12. Uudishimulisi piletiomanikke oli seekord loosimist jälgima kogunenud üsna tagasihoidlikult, nagu üldse viimastel loosimistel.

Nelja eelmise loosimisega võrreldes on eile alanud lõpploosimine täiesti erinev. Kui eelmistel loosimistel langes igale loosirattast väljatõmmatud piletiraamatu-numbrile neli võitu — üks võit igale piletivärvile, — siis seeskord

on igale mängusolevale piletiraamatule kindlustatud üks võit,

mis loositakse omakorda piletiraamatu nelja värvi vahel.

Nii kasutatakse seekordsel loosimisel tavalise kahe loosiratta asemel koguni kolme loosiratast. Ühest loosirattast tõmmatakse piletiraamatu number, teisest loosirattast võiduvärv ja kolmandast võidusumma.

Kuna piletiraamatu-numbreid oli loosimise algul loosirattas 22 500, on loosimise läbiviimine võrdlemisi suur töö ja kestab paratamatult üheksa päeva, kusjuures loosimine jatkub tänasest alates igal äripäeval kella 8 homm. kuni neljapäevani nädala pärast.

Seekord on loosimise läbiviimisel rakendatud tööle ka naisametnikke,

kuna senistel loosimistel lasus see töö ainult meesametnike õlgadel. Praegu on aga ERÜ loteriiosakonna ametnikke põllu- ja metsatöödel, nii et naisametnikud on asunud abistama oma meestöökaaslasi. Kellel senistel loosimistel võitudega n.-ü. ei vedanud, neile toovad nüüd ehk naiste käed rohkem õnne.

Esimene loosimispäev oli üsna rikas suuremate võitude poolest.

Juba varsti. mõni tund pärast loosimise algust, tuli välja 6000-riigimargaline võit, langedes sinisele piletile nr. 20 921. Selgus, et see võidupilet on müüdud Tallinnas Majaomanike Pangas. Müügikoha järgi otsustades on see võit tõenäoliselt jäänud Tallinna.

Paar tundi hiljem tuli üllatuslikult välja 25 000-riigimargaline peavõit, mille võitnud piletiraamat on eelmärgitult müüdud Paasvere vallavalitsuses. Peavõidu väljatulekuga

on suurim võiduvõimalus 50 000-lt riigimargalt kahanenud esialgselt 37 000 riigimargale,

kuna suurima võiduna on nüüd loosirattas 12 000-rmk. võit. Kas see aga püsib loosirattas kuni viimase loosimispäevani, nii et temale võiks lisanduda 25 000-rmk. preemia, on muidugi küsitav.

2000 rmk. langes eile sinisele piletile nr. 9540, mille on müünud loteriipiletite müüja J. Timbas Mõisaküla. Peale nende suuremate võitude tõmmati eile loosirattast välja veel kolm 1000-rmk. võitu.

Kaks neist on tõenäoliselt jäänud Tallinna, kuna roheline pilet nr. 19549 on müüdud linna tapamajas ja kollane pilet nr. 2970 „Rahvaülikoolis". Kolmas 1000-rmk. võit on läinud Järvamaale, sest sinine võidupilet nr. 13 697 on müüdud Paides Järvamaa Ühispangas.

Eilseid suuremaid võite

25000 rmk. — 20459, sinine
6000 rmk. — 20921, sinine
2000 rmk. — 9540, sinine
1000 rmk. — 2970, kollane
1000 rmk. — 13697, sinine,
1000 rmk. — 19549, roheline
300 rmk. — 16139, kollane
300 rmk. — 18902, punane
300 rmk. — 21555, punane,
300 rmk. — 23941, kollane
100 rmk. — 1351, kollane
100 rmk. — 3760, kollane
100 rmk. — 3969, kollane
100 rmk. — 7019, punane
100 rmk. — 8597, sinine
100 rmk. — 9283, kollane
100 rmk. — 10523, punane
100 rmk. — 13199, kollane
100 rmk. — 16298, roheline
100 rmk. — 17750, kollane
100 rmk. — 18597, roheline
100 rmk. — 21760, punane
100 rmk. — 23893, punane.

MEREVÄELASTE LAULUKOOR esinemas mereväetehastes töövaheajal toimunud puhkekontserdil

Puhkekontsert töövaheajal

Mereväelased mängisid ja laulsid Tallinna mereväetehaste tööta jaile

Tallinnas toimus eile keskpäeval mereväetehaste teenistujaile puhkekontsert, mis edasi anti ka ringhäälingu kaudu. Kontserdi kava täitis 13. laeva-põhiüksuse orkester.

Töövaheajaks oli kogunenud suure laevaehitushalli ligi 500 ametnikku ja töölist Tallinna mereväetehastest. Piduliku ilmega puhketunnist võtsid osa ka vastava mereväe-teenistuskoha ohvitserid eesotsas teenistuskoha ülema korvetikapten K l o s t e r m a y e r i g a.

Avar ehitussaal oli kaunistatud lippude ja arvukate mereväeplagudega.

Sissejuhatuseks mängis orkester Suppé avamängu „Kerge ratsavägi". Järgnesid meeleolu loovad helindid Zellerilt, Ruprechtilt ja Langenburgilt. Mereväeorkester täitis suure tööruumi jõulise, viimisteldud mänguga, mis kõlas seismapandud masin-hiiglaste vahel võimsalt.

Hoogsate ettekannetega esines mereväelastest laulukoor. Kooripalale „Kui lõõtspill kõlab pargdal . . ." järgnes orkestri saatel Kragerí popurrii tuntumatest meremeestelauludest. Kontsert lõppes Leuschneri marsiga „Madrused merel".

Viimaste marsitaktide kõlades kuulutas tehasevile puhkeaja lõppu ja orkestrihelid asendusid treipinkide muusika ja kaikuvate vasarlöökidega. Vaheldust loov lõunatund oli mõõdas — töö alustas taas oma igapäevast jõulist käiku.

Tallinna teateid

Uued liiklusjuhtimise märguanded

Reedest alates kehtivad uued märguanded liiklemise juhtimisel politseipostide poolt

Tallinnas toimub ülehomsest, reedest, alates liiklemisjuhtimine politseipostide poolt saksa liiklemisjuhtimise määruste alusel. Politseiametnike märguanded liiklemise juhtimisel üldjoontes sarnlevad senistele, kuid jätavad liiklejaile suurema vabaduse.

Sõidukite juhid ja jalakäijad peavad seetõttu olema senisest palju tähelepanelikumad liiklemiskorrast kinnipidamises. Tähelepanelikult tuleb jälgida politseiametnike korraldusi ja märguandeid, milliseid tuleb eelistada üldistele liiklusreeglitele ja kohalikele ametlikele liiklusmärkidele.

Politseiametniku viibe liiklemissuunda tähendab, et „tee on vaba".

Ühe käe tõstmine tähendab enne suletud olnud suunas liiklejale „Tähelepanu!", enne vaba olnud suunas liiklejale „Peatuda!" ja tänavaristlusel olijaile „Risttee vabaks teha".

Ühe või mõlema käe külgedele väljasirutamine risti liiklussuunale tähendab „Peatuda!", samal ajal aga „Tee on vaba!" teise liiklussuuna suhtes.

Märguande „Tee on vaba" peale võib sõidusuunast ära pöörata, kuid ärapöörduvad sõidukid peavad tähele panema jalakäijaid ja jalakäijad omakorda ärapöörduvaid sõidukeid. Märguandel „Risttee vabaks teha" peavad tänavaristlusel asuvad sõidukid ristluselt lahkuma. Märguande „Peatuda!" kestes võivad jalakäijad minna üle tänava.

Igale tarbijale üks kilo kartuleid

Käesoleval ja tuleval nädalal müüakse Tallinna ja Tallinn-Nõmme elanikele leivakaardi erikupong H II vastu üks kilo kartuleid.

Kartuleid saab osta sellest toiduainetekauplusest, kus ostja on registreeritud kuivtoiduainete ostuks.

Kartulitega varustatakse kauplusi järjekorras rajoonide viisi, seepärast ei oie kartul kohe müügil igas kauplusses.

Täna vabaõhukontsert Toompeal

Täna, kolmapäeval, annab ühe alatise laevarügemendi orkester k. 18—19.30 Toompeal vabaõhukontserdi.

Valveapteegid Tallinnas

Kesknädalal vastu neljapäeva:

Vana apteek, Pärnu mnt. 31, tel. 453-54; Koidu apteek, Koidu 43, tel. 453-97; Sakala apteek, Sakala 3, tel. 398-55; Linna I apteek, Pärnu mnt. 10, tel. 453-47.

Kalastajateringide liitumine järvede rentimiseks

Eesti Kalurite Keskuse Tartu harukontor saab tünnitööstuse

Kalaaktsiooni Peipsi, Pihkva ja Võrtsjärve allstaabi koosolekul märgiti aruannete osas, et tänavu on kalasaak Peipsil nõrgem möödunud aasta kalasaagist, mis oli üldse üks rikkamaid. Tänavu on mõjutanud kalasaaki külmad tuuled ja ebasoodsad ilmad, mistõttu näiteks latika kudemine on läinud peagu kaduma. Rannaäärsetelt vallavalitsustelt ja ka kalurelt saadud andmeil randades püüniseid kasutamata ei seisa.

Majandusiepingute sõlmimiseks püügivete kasutamiseks on suuremate järvede peale mitmed kalastajate-ringid ühinenud. Nii on näiteks Saadjärve kasutamiseks liitunud Saadjärve, Kukulinna, Tartu raekoja ja Eesti Lihaekspordi Tartu eksportjatapamaja kalastajateringid, ning Keeri järve kasutamiseks Elva linna ja Elva Omakaitse kalastajate-ringid. Ringide tegevust on takistanud asjaolu, et rendilepingute sõlmimine veekogude kasutamiseks on veninud pikale.

Allstaabi püügitoimkond tahab panna rõhku püügi moderniseerimisele Peipsil, samuti tahetakse katsetada püüki kakuamidega. Propaganda-toimkonna poolt on peetud kalaaktsiooni seigituskoosolek Varnjas. Ka on maavalitsus vallavalitsustele pannud südamele rakenduda kalaaktsiooni huvide teenistusse ja kaasa aidata selle läbiviimiseks. Kavatsetakse korraldada õngespordiringide vaheline õngitsemisvõistlus. Ette on nähtud ka ostupunktide juhatajaile ja kalurite ühistute esimeestele kahenädalane kursus.

Varustustoimkonna andmeil saab Eesti Kalurite Keskuse Tartu harukontor endale ka tünnitööstuse.

Uudiseid kodumaalt

Tartu vabastamispäeva pidustused 25. juulil

Tartu vabastamispäeva ja omakaitse aastapäeva pidustused, millede korraldamine esialgu varem oli kavatsetud, toimuvad, nagu nüüd lõplikult on selgunud, laupäeval, 25. juulil.

Eeltööd pidustuste läbiviimiseks jatkuvad hoogsalt. Nimetatud päeval korraldatakse rida mitmesuguseid pidulikke sündmusi, et väärikalt tähistada meie ülikoolilinna vabanemist bolševistlikust terrorist.

Narvas koguti ühe päevaga 8000 kg tekstiiljäätmeid

Seoses tekstiiljäätmete kogumise aktsiooniga korraldas ERÜ Narva komitee pühapäeval Narvas ülelinnalise jäätmete kogumise majast majja, mis õnnestus üle ootuste hästi. Üldse saadi Narvast, kaasa arvatud ka Kreenholmi ja Lina-ning Kalevivabriku rajoonid, ümmarguselt 8000 kg mitmesuguseid tekstiiljäätmeid ja vana paberit.

Suuremateks annetajateks oli linna tapamaja, kust saadi 400 kg nööriotsi, ja linna kaubaladu, kust annetati üle 600 kg naharibasid. Ka elanikonna poolt annetati jäätmeid kohati suurte kogustena. Kogumistöös aitasid omalt poolt kaasa saksa sõjaväelased, kes olid andnud ERÜ käsutusse 20 hobust.

Amblas anti maju tagasi omanikele

Laupäeva hommikupoolikul viibis Amblas maavanem H. L i p p, et piirkonnakomissari ülesandel anda tagasi majad endistele Ambla majaomanikele. Selleks puhuks olid majaomanikud, arvult üle 10-ne, kogunenud vallamajja, kus maavanem H. Lipp pöördus neile lühikese sõnavõtuga, mille järele andis välja vastavad aktid.

Tööline sai saeveskis raske vigastuse

Veski vallas sattus kohalikus saeveskis tööline Voldemar Kõll transmissioonl võlli vahele, olles masinaruumis ametis rihma mahalaskmisega. Meelemärkusetult viidi mees Tartu haiglasse, kus selgus, et tema vigastused kuuluvad raskete liiki.

Elva majaderüüstajaile range karistus

Elvas ja lähemas ümbruses, eriti Peedul, pandi möödunud sügisel ja talvel toime hulgaliselt vargusi, kusjuures rüüstati elamuid ja suvilaid. Politseivõimudel õnnestus vargaid tabada, kelleks osutusid Valdur Loog ja August Sepa. Nende vargusele arv, mis juba selgunud, ulatub 15-le. Nüüd on enamik Loogi ja Sepa vargusaju Tartu kohtutes arutusel olnud, kus Loog on saanud 6 a. ja Sepa 2 a. vangistust.

Uus kord rauakaupade müügil

Rauakaupade tagavarad maavanemate ja maakonnavabades linnades linnapeade korralduses

Kindralkomissari otsusega on rauakaupade tagavarad mõningate eranditega antud Majandus- ja Rahandusdirektooriumi varustusosakonna käsutusse.

Viimase poolt on maakondade administratiivpiires asuvate kõigi kaubanduslike ettevõtete ladudes leiduvad rauakaupade tagavarad, välja arvatud allpool loetletud erandid, seisuga 1. juulil 1942. a. antud maavanemate ja maakonnavabades linnades vastavad tagavarad linnapeade korraldusse.

Rauakaupadele on edaspidi kehtivad vaid maavanema või tema volitusel linna- ja vallavalitsuste ning maakonnavabades linnades linnavalitsuste poolt antud ostuload. Kauplustel on keelatud rauakaupu müüa teiste asutuste poolt väljaantud ostulubadega.

Erandina jääb suletuks elektri-, gaasi- ja veevärgi installatsioonitarvete, autotarvete ja -osade ning eriäridest jalgrattaosade müük. Vastavad tagavarad jäävad kindralkomissari käsutusse.

Kindralkomissari käsutusse jäävad ka kõik tehastes ja tehaste kauplustes leiduvad tagavarad. Org. Todti poolt teostatud kaupade kinnipanekud on tühistatud.

Talupidajad täitku oma villanorm tähtpäevaks

Normivilla müümise tähtpäevaks on määratud 31. juuli. Kuna tähtpäev on õige lähedal ja maal K. K. Estonia villa kokkuostukohtadesse ja majandusühisustesse on villa õige vähe kokku toodud, siis peaksid lambakasvatajad, kellel vill andmata, seda kohe tegema. Muidu tekivad viimastel päevadel vastuvõtukohtades ootajate-sabad, mis raskendab vastuvõtmist ja talupidajad viidavad kibedal tööajal ainult aega.

Tähtpäevaks villa müümata jätnud lambapidajatele ei anta tõendit vabrikuis villa ketramiseks.

SPORT

Ulatuslikud ujumisvõistlused Tartus

Tõnnus võitis rinnuliujumises Kanguri ja Liibergi

Tartu Kalevi korraldusel peeti pühapäeval Tartu linna ujulas ujumisvõistlused Tallinna, Tartu, Viljandi, Valga ja Elva ujujate osavõtul. Võistlejaid oli ilmunud rohkesti ja konkurents kujunes kohati väga tugevaks. Halvavalt mõjus halb ilm — peaaegu kogu päev sadas vihma.

Kõige tugevamaks alaks kujunes meeste 100 m rinnuliujumine, kus olid koos Eesti parimad — Tõnnus, Kangur ja Liiberg. Ujuti kahes vahetuses. Esimeses vahetuses võitis Tõnnus Teises vahetuses tugev rebimine Kanguri ja Liibergi vahel lõppes Kanguri napi võiduga.

Eriti peab märkima seda, et viimasel ajal hakatakse rohkem rõhku panema noorte poiste ujumisvõimete arendamisele. Järjekindlalt on võistluskavas noorte alasid.

Tartu parimaile anti eriauhinnad. Meestest võitis eriauhinna J. Kangur ja naistest N Neumann. Vettehüpete demonstratsiooniga esines meie parimaid vettehüppajaid Siiling. Võistluste tehnilised tulemused:

Meeste alad:

100 m vabalt (ujuti kahes vahetuses aja peale): 1. Saarne (Estonia) 1.11.6; 2. Pinka (Tartu Kalev) 1.17.0; 3. Kull (Tartu Kalev) 1.17.2; 4. Arusoo (Estonia) 1.19.8; 5. Beek (Tartu Kalev) 1.19.8.

100 m rinnuli (ujuti kahes vahetuses aja peale): 1. Tõnnus (Estonia) 1.22,0; 2. Kangur (Tartu Kalev) 1.23,8; 3. Liiberg (Estonia) 1.24,0; 4. Sütt (Tartu Kalev) 1.28,8; 5 Vastopa (Estonia) 1.28,8.

100 m selili: 1. Kargaja (Tall. Kalev) 1.27,2; 2. Beek (Tartu Kalev) 1.40,3.

200 m vabalt: 1. Saarne (Estonia) 2.44,2; 2. Arusoo (Estonia) 3.00,4, 3. Neider (Tartu Kalev) 3.23,2.

3×50 m teateujumine eristiilides (selili, rinnuli ja vabalt): 1. Estonia (Aavik, Tõnnus, Saarne) 1.46,0; 2. Tartu Kalevi I meesk 1.49,2.

Naiste alad:

100 m vabalt: 1. Neumann (Tartu Kalev) 1.25,4; 2. Trei (Sakala) 1.34,8; 3. Bremse (Valga SK) 1.37,2; 4. Veelmaa (Estonia) 1.41,8.

100 m selili: 1. Neumann (Tartu Kalev) 1.35,4; 2. Rünk (Estonia) 1.43,5; 3. Bremse (Valga SK) 1.49,2; 4. Aarna (Sakala) 2.01,8.

100 m rinnuli: 1. Trei (Sakala) 1.48,2; 2. Naarits (Tartu Kalev). 1.51,9; 3. Meeks (Valga SK) 1.57,6.

3×50 m eristiilides: 1. Tartu Kalev 2.21,5; 2. Valga SK 2.38,5.

Noorte alad:

Poistele kuni 15 aastani 50 m vabalt: 1. Tikk (Elva) 41,6; 2 Rebane (Tartu) 42,0; 3. Põvvat (Tartu) 43,5. 50 m rinnuli: 1. Tattar (Elva) 47,1; 2. Rebane (Tartu) 47,4; 3. Herkmaa (Elva) 49,7.

Poistele kuni 17 aastani: 50 m vabalt: 1. Kull (Elva) 34,7; 2. Väiso (Elva) 37,3; 3. Pallav (Elva) 38,2. 50 m selili: 1. Kunts (Valga SK) 44,6; 2. Rebane (Elva) 45,3; 3. Lamba (Valga SK) 48,8.

3×50 m eristiilides: 1. Elva I meeskond 2.08,8; 2. Tartu meesk.

Kolm jalgpallivõistlust

Kalevi väljakul toimub täna algusega kell 19 jalgpallivõitslus Tallinna Kalevi ja ühe mereväeüksuse meeskonna vahel.

Kadrioru staadionil võistlevad täna jalgpallis Estonia noortemeeskond ja kohalik saksa raudteelaste meeskond. Võistlus algab kell 19.

Ülemiste staadionil toimub homme, neljapäeval, v.-s. Spordi ja Nõmme Kalju vaheline kohtamine Eesti karikasarjas, algusega kell 19.

Sakala — Tartu Jalgpalliklubi 4:2

Viljandis toimunud jalgpallivõistlus Sakala ja Tartu Jalgpalliklubi meeskondade vahel lõppes Sakala kasuks 4:2, kuigi viljandlased kord juba juhtisid 4:0 Mängu käiku pidurdas suuresti vihmast libe väljak

Rakvere Kalev-Järvapojad 3:0

Pühapäeval toimus Rakveres sõprusvõistlus jalgpallis Rakvere Kalevi ja Paide Järvapoegade vahel Mäng lõppes Rakvere Kalevi võiduga 3:0

Harjumaa karikavõistlused jalgpallis

Harjumaa karikavõistluste sarjas kohtasid pühapäeval Kehras Jägala ja Kehra jalgpallimeeskonnad. Võistluse võitis ülekalukalt Jägala tulemusega 7:0 (3:0)

Tapa spordielu elustumas

Tapa spordielu, mis raske inimmaterjali kui ka abinõude kaoluse tõttu seni oli võrdlemisi soigus, on tasapisi jällegi elustumas Esimestena on organiseerunud noored jalgpallimängijad, kuid ka kergesportlased ja ujujad ning raskejõustiklased on alustanud treeninguga

Pühapäeval peeti linna spordiväljakul kaks jalgpallivõistlust. Esimestena kohtasid Tapa ja Tamsalu kus ilmetu mängu juures oli tulemuseks 2:2 (1:0). Teisena kohtasid Ambla ja Tapa, asuv saksa sõjaväeüksuse meeskond. Hoogsa mängu võitsid sõjaväelased 4:1 (1:0). Mängukäiku mõjutas tugevasti vihmane ilm ja võrdlemisi pikaheinaline mängumuru. Vilistas A Ruil

Saksa meistrid ujumises

Hirschbergis peetud Saksa meistrivõistlustel ujumises olid tulemused järgmised:

100 m vabalt: 1. Ullrich Schröder 1.01,5; 2. Hitziger 1.02,6; 3 O. Reinhardt 1.04,2; 4. B. Schlüricke 1.04,3; 5. H. Müller 1.04,7; 6 Postweiler 1.06.1

400 m vabalt: 1. Hans Lehmann 5.15,6; 2. H. Rauber 5.22,7; 3. Leskovski 5.27,7; 4. M. Arendt 5.34; 5. Daeuber 5.39,6; 6 O. Kutz 5.39,8.

100 m selili: 1. Ullrich Schröder 1.11,4; 2. E. Krebs 1.12,8; 3. G. Geyer 1.13,5; 4. M. Nowack; 5. M. Kriesten 1.15,2; 6. Commichau 1.16,3.

200 m rinnuli: 1. Erwin Temke 2.47,4; 2. Heinz Gold 2.49,6; 3. E. Sietas 2.53; 4. R. Köninger 2.53,2.

100 m vabalt naistele: 1. Ursula Pollack 1.10,6; 2. R. Karnatz 1.12,8; 3. Toni Illig 1.15,7.

400 m vabalt naistele: 1. Schäferkordt 5.55,1; 2. E. Mirbach 6.02,7; 3. G. Dziallas 6.04 min.

200 m rinnuli: 1. Inge Schmidt 2.59,9; 2. Ingrid Kellner 3.07,1; 3. Ursula Hartmann 3.08,1.

60 noort Siniallikul spordilaagris

Siniallikul Viljandi külje all algas teisipäeval ulatuslikum noorte spordilaager Viljandi Sakala korraldusel. Laagrist võtab osa 60 noort üle kogu maa, neist 20 Viljandist. Ülejäänud noored viibivad kõigist teistest spordiseltsidest laagris külalistena, kuna laagrikulud kannab Sakala.

Laager on mõeldud tihedamate sõprussidemete sõlmimiseks kõigi meie spordiseltside, eriti aga nende noorliikmete vahel Laager kestab kuni 23. juulini ning üldjuhiks on Tartu ülikooli õppejõud H. Niiler, abiks Sakala noortejuht O. Hiidma.

Laagris käib kõva sportlik õppetöö, kusjuures pannakse rõhku ka sportlike juhtimisoskuse arendamisele. Laagri läbiteinud noored peavad seal omandatud kogemused ja oskused kohtadel edasi andma teistele. Laagriplatsile on rajatud vajalikud mänguväljakud ja ilusale Sinialliku järvele on ehitatud ujumisbassein.

Kalamaksaõli turskadest

Eesti Kalurite Keskusele üleantavaist tursamaksad est toodetakse väärtuslikku ravimit. — Kalureile tasutakse tursamaksade eest küllaldaselt. — Sisseseaded võimaldavad kalamaksaõli toota turunõuetest rohkem

Kui 1940. a. sõjast tingitult katkes ülemere-transport, siis kadus ka võimalus Norrast ja mujalt kalamaksaõli impordiks ja Eestit ähvardas ilmajäämine tähtsamast ravimist Olukorrale leiti aga õnnestunud lahendus. „Ephagi" ravimitetehase juhataja dr. V. Madis algas eesti tursamaksade põhjalikku uurimist ja leidis, et neist on võimalik valmistada õli, mis vastab koostisaineilt ja muudelt omadusilt täiesti norra jt. tunnustatud kalamaksaõlidele.

Dr. Madis töötas välja originaalse kalamaksaõli töötlusmeetodi ja konstrueeris sellekohased seadmed. Pärast vastavate seadmete valmimist asuti 1940. a. kevadel tootma hea eduga eesti tursamaksadest saadavat kalamaksaõli, mis arstkonna ja rohuteadlaskonna, samuti rohuabitarvitajate poolt on leidnud täie tunnustuse ja usalduse oma kõrge kvaliteedi tõttu.

Seega leidsid kasutamist varem väärtusetuina kõrvale heidetud tursamaksad. See on esimesi suuremaid üritusi luua kodumaistest kasutamata seisvaist jääkidest kõrge väärtusega produkte. Neist saadakse nüüd vitamiine, kolesterlini, fosforit, broomi, joodi, rauda jm. organismile vajalikke aineid sisaldavaid ravimeid, millede puudumine annaks rahva tervishoiule valusa hoobi.

Praegused sisseseaded võimaldavad toota kalamaksaõli nii suurel hulgal, et võimaldub ületada Eesti turu nõudeid. Et praegu puuduvad sõjaolukorras tingitult võimalused kalamaksaõli impordiks, siis on eriti suure tähtsusega, et need seadmed leiaksid täielikku rakendamist, milleks on ka tehase ja vastavate asutuste poolt tehtud kõik.

Palju oleneb nüüd aga kalureist, sest neil lasub ülesanne koguda tursamaksa ja anda see Eesti Kalurite Keskuse käsutusse, kes oma kalaveo-sõidukitega transpordib need Tallinna, kus maksad juhitakse kõige kiiremas korras ümbertöötamisele õliks. Maksade kokkuostuhinna määramisel on arvestatud, et kalureile tuleb tasuda maksade eest samal määral kui rappimata kala hind kaalu järgi + veel maksade kalast eraldamise ning kogumise lisatöö normaalne tasu. Seega on püütud kindlustada, et kalureile tasutakse nende vaeva eest küllaldaselt.

Kalurell ei tule aga maksade kogumist käsitada kui erilist nimetamisväärset tuluallikat, vaid mõeldagu asjaolule, et kogumine on hädavajalik rahva üldise hüvangu ja tervise huvides. Eriti praegusel ajal, kus peame suurt tähtsust osutama organismi varustamisele vitamiinidega, oleks jäme hoolimatus, kui see tõhusaid tulemusi andev võimalus ei leiaks rakendamist.

Ka transporti teostav Eesti Kalurite Keskus samuti õli töötlemisettevõte ja apteegid ei saa praegu arvestada kasu saamist, sest kasude võimaldamine põhjustaks õli müügihinna tõusu, mis teeks õli kättesaamatuks neile kodanikele, kellede sissetulek on väike. Just nende lapsed aga vajavad kõige enam seda väärtuslikku ravimit.

Eesti Omavalitsuse asutused loodavad, et meie kalurid hindavad olukorda õigesti ja oskavad mõtelda nii, nagu see on kohane uue ühiskonna kodanikele. Seoses üldise kalapüügiaktsiooniga võimaldub ka tursamaksa saada nii suurel hulgal, et ükski eesti laps ei jääks kiduraks ega põdema kalamaksaõli puudumisel. Selle tähtsa ürituse õnnestumine on sõltuv meie tublidest kalureist, kes loodetavasti ei jäta ulatamast oma abistavat kätt rahva tervishoiu parandamisel ja ülesehitamisel.

Andersson kordas Häggi maailmarekordi

Stokholmi staadionil peetud võistlustel kordas Arne Andersson miilijooksus hiljuti Gunder Häggi poolt saavutatud maailmarekordilise aja 4.06,2 min. Anderssoni aeg on seda ülatavam, et tal selles jooksus puudusid väärilised konkurendid. Häggi rekordjooksul kattis ta miili teatavasti ajaga 4.06,4. Anderssoni vaheajaks 1500 meetris oli 3.51,8.

Samadel võistlustel Hägg ründas Erik Ny nimel seisvaid Rootsi rekorde 800 meetris (1.50,4) ja 880 jardis (1.52,5), kuid tulemusteta, sest tema aegadeks märgiti vastavalt 1.52,8 ja 1.53,5.

Lanzi 400 m ajaga 48,1 sek.

Itaalia meistrivõistlustel kergejõustikus kujunes eriti pinevaks 100 m jooksu finaal, milles kolm esikohale tulnut saavutas võrdse aja — 10,7 sek. Meistritiitli sai Mariani, teise koha Tito ja kolmanda koha Perroconi.

Lanzi võitis 400 m finaali ajaga 48,1 sek., kuna teiseks jäi Ferrasutti ajaga 49,2 sek. ja kolmandaks Paterbini ajaga 49,5 sek. Vitale võitis 1500 m jooksus ajaga 3.57,2, järgnesid d'Ercole ajaga 3.57,3 ja Cojombo ajaga 4.00,6 Kõrgushüppes tuli võitjaks Compagner tulemusega 1.93 m, kuna järgnesid Giusta 1.85 m ja Marfari 1.80 m.

Osendarp võitis van Bevereni

Amsterdamis politseivõistluste võitis 100 m jooksu Osendarp van Bevereni ja van Osta ees. Kõigi kolme ajaks märgiti võrdselt 10,9 sek. Atje de Bruijn tuli võitjaks kolmel alal, tõugates kuuli 13.94 m, heites ketast 41.33 m ja saavutades kolmikhüppes 13.72 m.

Lühiuudiseid välismaalt

Kolm Ungari parimat vabaujujat kohtusid Budapestis peetud võistlustel, kusjuures võitjaks tulnud Tatos võitis 100 m ajaga 59,8 sek., jättes teiseks Rezoe Elemeri ajaga 1.01,2 ja kolmandaks Bela Hamori ajaga 1.02 min.

Rootsi sportlane John Mikaelsson saavutas 20 km käimises uue maailmarekordi ajaga 1.32.28,4. Endine maailmarekord oli lätlase Dalinši nimel ajaga 1.34.26. Maailmarekordist parema aja saavutas ka Harry Ohlsson — 1.32.56.

Rootsi on koostanud oma poksimaavõistluste kalendri, mille järgi ta kohtab 4 oktoobril Taaniga Kopenhaagenis, 16. okt. Ungariga Stokholmis, 11. dets Itaaliaga Stokholmis, 10. jaan. oodatavasti Saksaga Saksa pinnal, 10. märtsil Ungariga Budapestis ja 21. märtsil Taaniga Stokholmis. Rootsi meistrivõistlused peetakse Stokholmis 26. veebruari ja 2. märtsi vahel.

Bukarestis peetud Rumeenia-Slovakkia maavõistlus tennises lõppes Rumeenia hõlpsa võiduga 5:1.

Ungari tänavused tennismeistrid

Budapestis lõppesid Ungari tänavused meistrivõistlused tennises. Meeste üksikmängu finaalis Asboth võitis Szigeti 6:0, 6:1, 6:3 ja oli segapaarismängus koos Maria Justisiga võidukas Martha Poppi ning krahv Sizly üle tulemusega 6:1, 6:2. Naiste paarismängu finaalis Alice Florian ja Maria Justis võitsid tulemusega 6:2, 7:5 pr. Galneri ning Martha Poppi.

Rakveres võistles üle 50 kergejõustiklase

Ants Kalda saavutas kõrgushüppes 1.80 m, Maalstein kuulitõuke 14.53 m

Rakvere Kalevi korraldusel toimusid pühapäeval Rakveres kergejõustikuvõistlused, millest osa võttis peale rakvereliste ka Tallinna Kalevi, Tallinna Spordiklubi, Tartu Kalevi, Paide Järvapoegade, Narva Spordiklubi ja Kiviõli Spordiklubi sportlasi. Osavõtjate arv oli üle 50.

Silmapaistvaks tulemuseks oli Kiviõli Spordiklubi sportlase Ants Kalda saavutus kõrgushüppes — 1.80 m. Teiseks parimaks meheks oli Paide Järvapoegade Maalstein, kes tõukas kuuli 14.53 m. Noorte parimaks tagajärjeks oli kiviõlilase Keskküla saavutus kõrgushüppes — 1.71 m.

Võistluste tehnilised tulemused olid järgmised:

100 m: 1. Palm (Narva SK) 11,5 sek.; 2. Toomik, (Rakvere Kalev), 11,8 sek.; 3. Ristmets, Endel (Järvapojad) 11,8 sek.

400 m: 1. Lipp (Kiviõli SK) 55,0 sek.; 2. Põld (Kiviõli SK) 56,0 sek.

800 m: 1. Lillakas (Rakvere Kalev) 2.05,7; 2. Väli (Narva SK) 2.11,4; 3. Saar, Kristjan (Järvapojad) 2.12,8.

3000 m: 1. Lulla (Tartu Kalev) 9. 27,0; 2. Hüfer (üks sõjaväeüksus) 9.33,4; 3. Pohlak (Rakvere Kalev) 9.38,2.

800+400+200+100 m kattis Kiviõli meeskond ajaga 3.50,4 (Viru rekordnorm).

Kuulitõuge: 1. Maalstein (Järvapojad) 14.53 m; 2. Ernits (Rakvere Kalev) 12.75 m; 3. Lipp (Kiviõli SK) 12.34 m.

Kettaheide: 1. Lipp (Kiviõli SK) 39.87 m; 2. Kõll (Tallinna SK) 39.03 m; 3. Ernits (Rakvere Kalev) 37.58 m

Odaheide: 1. Kalda (Kiviõli SK) 53.24 m; 2. Kõll (Tall. SK) 50.79 m; 3. Õunap (Järvapojad) 45.38 m.

Kaugushüpe: 1. Sääsk (Järvapojad) 5.90 m; 2. Eisler (Tall. Kalev) 5.89 m; 3. Palm (Narva SK) 5.86 m.

Kõrgushüpe: 1. Kalda (Kiviõli) 1.80 m; 2. Reinmets (Järvapojad) 1.70 m; 3. Ruus (Narva SK) 1.70 m

Teivashüpe: 1. Uuk (Tall. SK) 2.90 m; 2. Eismann (Rakvere Kalev) 2.90 m; 3. Sibrits (Järvapojad) 2.70 m.

Noorte alad:

60 m: 1. Eedma (Tall. Kalev) 7,8 sek.; 2. Sein (Järvapojad) 7,8 sek.; 3. Rähni (Tartu Kalev) 7,8 sek.

1000 m: 1. Põllu (Rakvere Kalev) 2.53,8; 2. Koskel (Tartu Kalev) 2.54,0; 3. Kirss ((Rakvere Kalev) 2.56,1.

Kuulitõuge: 1. Rihtla (Tallinna SK 16.24 m; 2. Major (Tall. SK) 15.18 m; 3. Uuk (Tall. SK) 14.69 m.

Kõrgushüpe: 1. Keskküla (Kiviõli SK) 1.71 m; 2. Eedma (Tall. Kalev) 1.65 m; 3. Alaküla (Tall. SK) 1.60 m.

SAAG SAHISEB PUUTÜVES. Saemeestel on kaitseks sääskede vastu „kõrveloorid" mähitud pea ümber

MATK METSAMEESTE JUURE

„Estonia" ja Ringhäälingu rahvas Pärnumaal metsatöödel

„Vändra metsas Pärnumaal, juhaidii, juhaidaa..."

Nii algab vana lõbus laul seiklusrikkast karujahist kuulsates Vändra metsades. Sedapuhku me ei taha aga jutustada mesikäppade kimbutamisest laanekurudes. Jahimehed esialgu veel valmistuvad eksamiteks ja mesikäpad võivad oma kasuka pärast olla üsna muretud.

Seekord vestleme Pärnumaa metsameestest, kes seal nüüd kirveid vibutavad ja saagisid sahistavad, nii et laaned käes aina kalguvad.

Ja kuhu sa ka tööragina peale sammud ei sea, ikka on Tallinna rahvast ees. Vändras ragistavad ülikoolimehed, Pärnu taga vallutasid Orajõe metsasid „Estonia" maja rahvas — näitlejad ja ringhäälingumehed.

Sinna Läti piiri veerde teemegi sedapuhku oma matka.

Satume otse ringhäälingu rahvale. Raadiomeeste esimene vahetus on juba ligi nädal olnud tööl ja nüüd nad langetavad vilmaseid puid. Koos ringhäälingu saatejuhataja G. E. Meyer-Goldenstädt'iga siirdume tööragina poole.

Lahke metsatalu peremees juhatab linnamehed metsarajale. Haavad, lepad, kuused — nende kohisevate latvade all siirdume ivakese päikesepaiste poole, mis tähistab raielangi veert.

Seal nad ongi, need tublid metsamehed. Ei — esialgu nagu lööb kahtlus pähe — need askeldajad sarnanevad enam kõrvergatsuritele. Igal mehel nägu nagu šokolaad, turban peas ja loor lõua alt läbi. Ei tunne ära tuttavaidki nägusid.

„See on sääskede pärast" — seletavad kirvemehed, — „neid ilma bensiinita sumisejad on siin päev läbi parvede viisi. Alul oli päris häda — ikka vops kirvega puu pihta ja kaks peopesaga endale. Nüüd oleme juba harjunud — ei pane suurt tähelegi!"

„Ega rindemeestelgi seal Leningradi soodes seda nuhtlust vähem ole," lisab keegi veel juure.

Värsked puuvirnad kinnitavad, et tööd on tehtud tublisti.

„Päris metsameestele nüüd kaugeltki küll järele ei jõua — need teevad päevas oma 10 ja enam „ruumi" ära — aga eks omajagu ikka meilgi riita koguneb" — seletavad mehed mahvides värsket linnasuitsu.

Kuna kõigi andmete järgi peab siin olema ka naisi, teritame pikuisid. Ja — seal nad ongi — ei sae liigutamise järgi küll ei saa vahet teha. Riietuski on „metsamehe ühtlustükond" — ainult juuksekiharad mütsiveere all reedavad õrnemasoo esindajaid.

Kusagilt metsasügavusest kõlab vägevat laulu (viisil „Metsa läksin ma ja metsa läksid sa...")

„Puu langeb pots, ja oksad teevad raks — vesi keeb ülesse piiks ja plaks..."

„Neil on seal veidi vesine" —sõnab keegi.

„Kellel neil?"

„Noh ikka „Estonia" rahval, nemad siin meil üleaedsed. Teevad vist jälle proovi. Tuleb vist jälle mõni esinemine."

„Vaevalt küll siin metsakurus!" arvame meie.

Ometi on sel jutul tõsi taga.

Häädemeeste piiril üks pikk kogu sõtkub jalgratast.

Stopp... See on ju tema — Agu Lüüdik oma täies olemises. Pruunis päikeserüüs ja heatujuline.

„Tere!"

„Ei noh — vaat kus üllatus. Tere, tere!" alustame vestlust siin Pärnumaa sopis maanteeveerel. Muidugi kaldub jutt kohe metsatöödele. Küsime uudishimulikult kuidas on lugu selle „Estonia" metsameeste esinemisega. Lüüdik siis jutustab, et pühapäeval Massiaru koolimajas oli teatrirahvas kaunistanud vabastamispäeva pidustusi.

Päeval estoonlased deklameerisid aktusel, õhtul oli kirev õhtu: Vootele Veikat laulis „Carmenist". Teet Koppel ja Riina Reinik esitasid katkeid „Kalurineitsust". Agu Lüüdik ise oli konferansjee. Trupp viidi metsast peokohale 5 hobusega — oli nagu pulmasõit.

Hiljem kuulsime kuulsarides, et selle „altuura" otsa olevat estoonlased sattunud üsna juhuslikult olles küla peal veidi ringi vaatamas. Tasu — noh küllap metsapiirkonnas arvestatakse ikka ruumimeetritega. Ju see külakost väärib oma 50 „ruumi" ikka ära ja paar tublit abilist ka mõneks ajaks.

Talvise küttepuuvajavara muretsemiseks kulub igal metsamehel umbes nädalapäevad. Töö käib hommikust õhtuni. Kui on pikem paus, siis vahest tehakse reis lainetesse.

Elamine ja olemine on linnarahvale uus ja omapärane. Magatakse ludes laudalakas või küünis õlgedel.

Peatume ühes metsatalus lõunatunnil. Peremees ise lõpsab lehmad, sest perenaine on lastega sõitnud sugulaste juure külla. Linnanaised on valmis aitama kus vähegi annab — oleneb ju leivakõrvane lauda olukorrast.

Uue sauna köögis podisevad pajas kartulid. Sinna juure leib ja värske rammus piim. Isu üle metsamehed juba ei kurda.

Seni kui metsamehed lasevad leiba luusse, vestleme peremehega.

„Ristik on räbalavõitu — jää lämmatas ära. Niiduheinad vaatab konn välja, kui pea püsti ajab. Aga rukis on hea."

Peremees näitab meile lainetavat viljapõldu mustendaval metsaserval ja sõnab — „kui peab sooja ja tuleb paras jagu vihma — ega siis pole häda midagi."

Nüüd on metsatalus palju linnarahvast kostilisi — nendega meeldib peremehel vestelda ja kuulata linnauudiseid.

„Me siin metsade keskel ei kuule ju palju," jutustab ta ise. — „Siin Pärnumaa sopis on üksikuid laanekurusid, kuhu pole kostnud sõjavankri mürin. Siin pole nähtud sõdurikuube ega sõjapüssi aastakümnete kestel. Nüüd nii linnarahvas kirveste ja saagidega vallutab Pärnumaa metsasid virutab tõkugin neidki metsatalusid."

Mõõdas on lõunatund. Metsamehed viskavad tööriistad õlale — veel mõni näev vaja holda kirvevart ja snepidet, siis on riidad juba küllalt kõrged.

Peremeeki võtab kuurist kirve.

„Lähen lõõn ka mõne haju — saab rahvas rutem õhtule."

Reinu Vader.

SAKSAMAA,

nagu mina teda näen

Mitte hävitamine, vaid ümberkoolitamine

NIKOLAI IRKUTSKI

Nõukogude ajakirjanik Nikolai Irkutski vangistati sakslaste poolt komandörina Nõukogude armees

Enamlased tunnevad küllaldaselt aritmeetikat, et aru saada, kuivõrd võimatu on hävitada 170-miljonilist elanikkonda. Sellise ülesande lahendamiseks oleks vaja tappa viie aasta jooksul iga päev 100 000 isikut. Säärane inimmass pole veel mingis võitluses hukkunud ühelainsal päeval. Sellest hoolimata kinnitab bolševistlik propaganda häbematult, et sakslased olevat selle ülesande seadnud endale sihiks. Nad olevat loomad, mitte inimesed, neil ei oleval mingi asi põha. Nende verejanu olevat tumestanud nende mõistuse.

Jah, seda on enamlased ja nende sabarakud alati väitnud, ja nad kinnitavad seda veel praegugi. Hitler väidab aga hoopis midagi muud. Algatades ristisõda enamlaste vastu, rõhutas ta, et saksa rahval pole mingit vaenulist tunnet Nõukogude Liidu rahvaste vastu. Veel enne seda, kui ma lugesin neid Hitleri sõnu paberil, oli mul võimalus tähele panna argipäevaelus nende sõnade teostamist.

See sõda pole rahvaste sõda See on ideede sõda. Teda ei tohi vaadelda välkekodanlikust seisukohast, sest siis kaldub inimene kõige rohkem kaebama lohuslike ja süütute ohvrite üle, nende vaeste laastude üle, mis on vältimatud puu raiumisel Seda sõda peab vaatlema kõrgemalt seisukohalt, alles siis selgub, et lõppude lõpuks hukkub see, kes on nakatatud bolševistlikust katkust, kelle aju on mürgitatud juudi psühhoologiast, kelle hingel puudub igasugune loov algatusvõime

Enamlased hävitasid Nõukogude Liidu rahvaste parima osa, sakslased hävitavad aga nende halvima osa. Juhtides ristisõda itta, teostavad sakslased rüütli-, aga mitte röövlitegu. Nad viivad itta uue kultuuri, sellesama läänekuituuri, millest sealsed rahvad alati olid ligi tõmmatud, aga millest rahvast oli kasulikum eemale hoida nõhästi endisil kui ka nüüdseil Moskva valitsejail.

Sakslastel on kavatsus neid enamlaste poolt petetud ja rikutud inimesi ümber koolitada, mitte aga neid hukata. Nad püüavad hävingule määratuid aidata.

Sellele veendumusele pole ma jõudnud mugava töötoa vaikuses ega abstraktse filosoofia pehmel diivanil, vaid sõjavangide laagris Ja nimelt tugevnes mu veendumus eriti sel silmapilgul, kui ma okastraatala taha astudes nägin laagri keskel midagi puuritaolist, milles seisis neli nõukogude sõdurit, kes vist meelega olid seatud sinna häbiposti! Nad näisid olevat armetud ja õnnetud Nähtavasti oli neil häbi ja ebamugav.

Mu süda aga vabanes igasugusest kaastundest, kui meld saatev allohvitser astus nende „loomastunud saksa fašismi järjekordsete ohvrite" juure ja seletas rahulikult õpetaval toonil: „Kolm nendest on vargad Varastamine on pact. Ja nad varastasid kaks korda leiba oma seltsimehelt. Neljas on valetaja. Ta valetas oma kompanii ülemusele, et on läinud sauna. Tõeliselt oli ta barakis peidus. Sääraste isikute läbi tekivad täid..."

Mida võib sellele vastata? Võib ju küll tendentsilikult vaielda karistuse vormi üle, võib rääkida pisarsiimil humaniteedist, aga see on mõttetu. Mina isiklikult hingasin kergendatult ja tundsin end kohe absoluutselt kindlana, millist tunnet ma pole kunagi omanud „püha ja puutumatu sotsialistliku omandi maal", milles vargus ja vale olid muutunud inimliku vahekorra põhialuseiks.

Veetsin neli kuud okastraadi taga ja võin kinnitada puhta südametunnistusega, et meie laagris tehti kõik võimalik vangide saatuse kergendamiseks. Ma pole kohanud mitte üht sakslast, kes oleks olnud vaenuline Nõukogude armee sõduri vastu vaid seliepärast, et tegemist oli nõukogude sõjaväelasega!

Sõdurid ja ohvitserid hoolitsesid meie eest igal mõeldaval kombel, ja tänu nende hoolele saavutas mele laager varsti korraliku välimuse. Seati sisse haigla, köök saun ja mitmesuguseid töökodasid. Laagri maa-alal korraldati kividega piiratud teid, kaeveti kaeve ning suuri auke juurvilja säilitamiseks. Iga baraki kõrval oli pesupesemise seadis.

Laagri loov kujundamine muutus iga päevaga intensiivsemaks Tisleritöökoda valmistas toole ning laudu, nikerdajad meisterdasid puust malendeid ja lelusid kunstmaalijad maalisid portreesid ning maastikke, lukusepad parandasid karbiitlampe ja lihvisid kirurgilisi instrumente.

See töö ei jäänud tagajärjeta Sakslased oskasid osava meisterlikkusega sõjavangide massist välja otsida tõelisi talente, ergutada nende initsiatiivi ja luua — nagu öeldakse Nõukogude Liidus — vajalikke eeldusi produktiivseks tööks. Ja nad jagasid meeleldi oma kogemusi, õpetasid, andsid kasulikke näpunäiteid, ühe sõnaga — nad kohtleisid võidetuid nagu inimesi, mitte nagu orje. Nad kasvatasid vange hoidma korda, puhtust, distsipliini; nad õpetasid neid hindama ja austama võõrast tööd, ja seda tegid nad rohkem eeskujuga kui sõnadega.

Karmilt karistati vaid petiseid, vargaid, valetajaid ja muid korrarikkujaid. Ent neilgi juhtudel talitati suurima õigusega. Eksimusi uuriti mitte formaalselt, vaid arvesse võttes olulisi momente. Ma ei saa kõrvale jätta üht juhtumit, mis mind sügavast vapustas.

Ühel pimedal viimasel öö põgenes meie laagrist kaks nõukogude sõdurit. Nad olid lahti murdnud laudu baraki katusest, püstitanud neist silla üle traadiga ja olid kadunud. Kaheksa päeva kestsid tagajärjetud otsimised. Sakslased tahtsid jälitamise juba lõpetada, kui korraga ilmus laagriülema juure üks sõjavangidest ja teatas põgenike pelgupaiga.

Põgenikud võeti kinni veel samal päeval. Nad paigutati „eriblokki" ja sõjaseaduse järgi ei jäänud muud üle, kui teostada „tavaline formalitee" s. t. mahalaskmine. Laagriülem, reservohvitser, juba vanem mees suurte elukogemustega, ei kiirustanud aga sellega. Ta pikendas „formaliteedi" täitmist ja püüdis olukorda põhjalikult selgitada. Sest kolmanda nõukogude sõduri teguviis ei ühtunud tema arusaamisega aust, seltsimehelikkusest ja inimesest.

Ta kutsus ülesandja enda juure. „Kuidas võisite teie kui vang, kes kogu aja viibib valve all, täpselt teada kahe inimese pelgupaika, kes juba kaheksa päeva olid vabaduses? "

Istusin kõrvaltoas, kantseleis kus mul oli lubatud ära kirjutada üht oma artiklit. Avatud ukse läbi nägin meest, kes naeratas alandlikult ja tammudes jalalt jalale, väänies nagu oleks ta enda nahk talle liiga kitsas.

„Vaadake, härra komandör — kuidas pean teile seletama... Asi on nii... meie... nad olid ka mind meelitanud põgenemisele. Niiütelda koos... Teadsin nende kava väga hästi. Olen, nii-ütelda, siit kandist, V. külast, kui tunnete. Mu naine on seal, samuti mu ema ja lsa... Loodan, härra komandör, et võin nüüd, nii-ütelda... arvestada sellega ... nii-ütelda..."

„Oodake, ütlestte, et koostasite põgenemiskava ühiselt. Teised vajasid niisiis teie abi? Kas nad pole siis siit kandist?"

„Oh ei, härra komandör, siiski siit kandist. Nii-ütelda kaasmaalased. Naaberkülast."

„Miks teie siis ei põgenenud koos teistega? Kas oli teil hirm? Võib-olla te ei tahtnudki koju? Võib-olla tahtste jälle tagasi nõukogude juure, et jatkata võitlust Saksamaa vastu? Te teate, kui see nii on, et siis lastakse teid maha poole tunni jooksul."

Ülesandja kahvatas. Nähtavasti piinas teda südametunnistus. Ühtlasi ta aimas, et ta kaval kombinatsioon võis nurjuda. Ta teeskles karmi avastajat ja hakkas deklameerima, nagu oleks ta rahvakoosolekul:

„Härra komandör, teame väga hästi, et Saksamaa vabastab meid enamlaste ikkest. Otsustavas niiütelda heitluses, mis toimub meie silme ees, pole aega mõtelda tähtsusetuile perekonnaasjadele. Olen arvamisel, et need, kes rikuvad sel või teisel kombel saksa ametiasutuste poolt sisseseatud korda, aitavad juba sellega enamlasi Olen arvamisel et haletsemine pole siin kohane Olen arvamisel ."

„Oodake," katkestas teda laagriülem „vastake avameelselt, kas need inimesed, keda reetste, on tõesti veendunud enamlased ja Saksamaa lepitamatud vaenlased?"

„Vaadake" kogeles ülesandja, „ma arvan kuna nad ei kohkunud tagasi põgenemisest... et nad selleläbi... et selleläbi nad..."

„Küllalt!" vihastas ohvitser. „Välja, säärane kaabakas!"

Ta tõusis ja hakkas närviliselt toas edasi-tagasi käima. Ta näol peegeldus jälkus, nagu oleks ta näinud mingit vastikut vaatepilti.

Varsti selgus järgmine asjaolu:

Põgenenud nõukogude sõdurid olid noored energilised talupojad, kes olid omastest eemal olnud juba kaks aastat. Kaheaastase teenistusaja kestel Nõukogude armees polnud neile antud puhkust isegi uheks nädalaks! Ja nad oli saadetud nii kiiresti rindele, et neil puudus aeg isegi paari kirja saatmiseks Muidugi polnud neil tahet võitlemiseks. Esimesel parajal juhul andsid nad endid vangi ega püüdnudki põgeneda. Aga sattudes laagrisse, mis polnud kaugel kodukülast, oli ahvatlus liiga suur: nad ei suutnud vastu panna.

„Miks pidime siin laagris tegevusetult ringi lonkima?" seletab tegevusedamlikult üks põgenikest. „Meie kodu on ju peagu käegakatsutavas läheduses ja tööd leidub seal külluses! Ja pealegi oli meil suur igatsus omaste järele. Kui teil aga on teatavaid kahtlusi, siis võin teile ütelda vaid üht: kui enamlased peaksid kallale tungima, siis andke meile kätte püss, ja siis te näete, kelle poolt me oleme."

„

Ametlikke teateid

TEADAANNE
SEEBISAADUSTE ÜLEMMÄÄRHINDADE KOHTA.

Eesti Hindadeasutuse sisseseadmise määruse, 8. V 1942 (Ametlik Hindade Teataja 1942, lk. 2), § 2 alusel määran kindralkomissari juures asuva Hindade Kujundamise ja Hindade Järelevalve osakonna nõusolekul Eesti kindralkomissari-piirkonna kohta kindlaks järgmised seebisaaduste ülemmäärhinad:

§ 1.

		Vabrikumüügihind à 100 tükki	Hulgikauband. müügihind à 100 tükki	Jaemüügihind
		rmk.	rmk.	rmk.
Ühtlus-ujuvseep	22 g	7.—	8.—	—.10
Ühtlus-saviseep	80 g	7.—	8.—	—.10
Pesuseep	100 g	7.—	8.—	—.10
Pesupulber	250 g	12.—	13.60	—.17
Habemeajamisseep	50 g	10.50	12.—	—.15
Habemeajamispulber juuksuritele		1 kg 1.70		
Seebipulber tehniliseks otstarbeks		1 kg 1.40		
Käepesupasta kg		—.12 kg	—.14 kg	—.18 kg

§ 2.

Hinnad on maksvad franko ostja sihtjaam, tootmiskohtades fr. kauplus, kaasa arvatud pakised. Kui veoraha tasub ostja, siis tuleb see arvest maha arvata.

§ 3.

Käesoleva eeskirja rikkumisi karistatakse kehtivate eeskirjade kohaseltsest.

§ 4.

(1) Käesolev teadaanne jõustub avaldamisega.

(2) Kõik vastukäivad eeskirjad, samuti kõik seni antud hinnakinnitused ühtlusseebi ja ühtlusseebisaaduste kohta kaotavad kehtivuse.

Tallinnas, 11. juulil 1942.

H. Saar
Eesti Hindadeasutuse direktor

TEADAANNE

kartulite müügi kohta Tallinna ja Tallinn-Nõmme elanikele.

Ajavahemikus 15. VII kuni 26. VII 42 müüakse Tallinna ja Tallinn-Nõmme elanikele leivakaartide erikupong nr. H II vastu üks kilogramm kartuleid.

Kartuleid müüakse neist kauplustest, kus tarbija on registreeritud kuivtoiduainete ostuks.

Kauplusi varustatakse kartuliga järjekorras rajoonide viisi.

Tallinna Linnavalitsuse
Kaubandus-Tööstusosakond

TEADAANNE

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-Tööstusosakond teatab, et Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-Tööstusosakonna Tööstusbüroos ja Tallinn-Nõmme Linnaosavalitsuse juures registreerunud juuksureile toimub juulikuuks määratud ainete müük, käsitöölise kaardi ettenäitamisel, esmaspäevast, 20. juulist k. a., kuni 1. augustini k. a.

Tallinnas — TKK kpl-st nr. 1 (end. Günther) — Kuninga 8;
Tallinn-Nõmmel — TKK kpl. nr. 206 — Pärnu mnt. 275.

Pärast 1. augusti juulikuu koguse arvel müüki enam ei teostata.

Tallinna Linnavalitsuse
Kaubandus-Tööstusosakond

KANAMUNADE (LINNUSAADUSTE) KOKKUOSTURINGKONNAD.
(Täiendus „Eesti Sõnas" nr. 147 — 30. VI 42. avaldatud teadaandele.)

Keskliit „Eesti Munaeksport" teatab kõigile linnusaaduste tootjatele, valla- ja linnavalitsustele, munaühistustele, teistele kokkuostu teostavatele ettevõtetele ja isikutele ning asjast huvitatule, et Pärnu maakonnas teostab. peale „Eesti Sõnas" nr. 147 — 30. VI 42. a. avaldatud teadaandes, „Kanamunade (linnusaaduste) kokkuosturingkonnad" loetletud munaühisuste, ettevõtete ja isikute, normi- ja ülenormi kanamunade ning tapalindude ja muude linnusaaduste vastuvõtmist allnimetatud munaühisus järgnistes valdades:

VÄNDRA MUNAÜHISUS — Tori ja Vändra vallas.
Keskliit „Eesti Munaeksport", Telef.: Nõuandeosakond 411-28.
Tallinn, Pärnu mnt. 6, Kaubandusosakond 484-22.

Metsavennana haavata saanud ning pärast seda bolševike poit mõrvatud ülikoolikaaslast

Ilm. Fridolf Tanseri't

mälestavad

ksv! end. korp. Reveliast.

Matmine toimub täna k. 18 Sõjaväe kalmistul.

Bolševike terrori ohvrina 16. aug. 1941. a. langenud endist kaasteenijat

Fridolf Tanseri't

mälestavad leinas

Portselaantööstus „Keraama" valmist.- ja dekoorosakonnad

Alatu mõrva läbi lahkunud

n.-valvur

Paul Laidvee'd

* 30. aug. 1894. a.,
† 10. juulil 1942. a.,
mälestavad
Harku vangla direktor
ja kaasteenijad.

Idarindel langenud väimeest ja sugulast

UFFZ.

Peeter Kurvet'it

mälestavad leinas

perek. Jakob Busch
perek. Elmar Ronk

Armast tädipoega

Gustav Mägar'it

mälestavad

Meinhard Kessler
Ruuben Kessler
Eliisabet Kessler
perekondadega

Idarindel 25. juunil 1942 lahingus kangelassurma langenud vabatahtlikku

RAUDRISTI KAVALERI LEITNANT

Eugen Sutt'i

sünd. 10. oktoobril 1920. a.,

leinavad
isa, võõrasema ja omaksed.

Parimas elueas lahkunud

Fridolf Tanseri't

mälestavad kurbuses

isa, vennad perekondadega,
äi, ämm, naisevend ja -õed
perekondadega

Õnnetu surma läbi lahkunud

Eduard Niinemets'a

mälestavad sügavas leinas

abikaasa, väike tütar, ema
ja omaksed.

Ootamatu surma läbi lahkunud kaasteenijat

Ivan Bozevski't

mälestab

RESTORAN „DU NORD".

Meres õnnetut surma saanud armast

Laur Kodusaar t

(end. Albau),
sünd. 2. 8. 1928,
surn. 26. 6. 1942,

mälestavad valusas leinas
tädi Alvi, vend, vanaisa
ja tädi Marie.

Lühikese haiguse järele lahkus minu armas abikaasa ja meie hea isa

August Aarik

Sünd 23. jaan. 1872,
surn. 11. juulil 1942.

Mälestavad sügavas leinas

abikaasa, lapsed.
ja lapselapsed.

Matmine 18. juulil Võnnus.

Unustamatut armast

Leida Miliani't

(sünd. Jagomäe),

mälestavad kurbuses

idarindel viibiv abikaasa,
ema ja õed.

Idarindel 26. 06. 42 võitluses langenud armast poega ja venda

Uffz. Ursel Tamm'e

sünd. 26. 05. 1910,

mälestavad leinas

EMA ja VENNAD.

Julma hävitussalga ohvriks langenud kallist unustamatut õde, kauaaegset Vohnja valla sekretäri

Roos Arusild'a

(sünd. Preismann)

mälestab sügavas leinas

ÕDE.

Armast meest, isa, poega ja venda

Enno Taremäe'd

(Eduard Tranberg'i)

* 28. 01. 1892, † 13. 07. 1942

mälestavad sügavas leinas
abikaasa, poeg, vanemad,
vennad ja õed.

Kirstupanek Niguliste kirikus 15. skp. k. 18. Matmine Niguliste kirikus 16. skp. k. 17.

Surma läbi lahkunud lugupeetud majaomanikku

Enno Taremäe'd

mälestab

PEREKOND VASNI.

Ootamatult lahkunud

Enno Taremäe'd

mälestavad

perek.: E. Past,
B. Sergo,
V. Strentse.

TUNNID

HANS MARGENS cand. rer. merc. Raamatupid., kiirkirj, keelte tunnid, tõlked. Vilmsi 12-a—2.

MASINAKIRJA kiirõpetus 10-s. süsteemil. Harju 35—1.

ALGEBRA, trigonomeetria, analüüsi, füüsika jne. tunnid igaks otstarbeks, eriti järel- ja kolledži eks. K. Pätsi 16—2.

TÖÖPAKKUMISED

ÕPPIMATA TÖÖLISI (mehi ja naisi) vajab alatisele tööle O/Ü. Silikaatkiivitehas „Kvarts", Tallinn-Nõmme, Männiku tee 123. Töölistel on võimalus lühikese aja kestel õppida eriala oskustööliseks. Tehases saab sooja lõunasööki, pealeselle saavad rasketöölised vastavad lisatoiduainetekaardid. Korteri saamine vabriku läheduses võimalik. Registr. palutakse Sotsiaalametis, Tallinn, Pärnu mnt. 36, tuba 27 või Tallinn-Nõmmel, Pärnu mnt. 322. Endisi töölisi, kes ajutiselt mujal töötavad, palume end meie tehases registreerida.

KOKKA otsitakse suuremale asutusele Toila. Teat. Sotsiaalamet, Pärnu 36, tuba 43.

TÜTARLAST 2-he 4-a. lapse juure vaja suvekuudeks. Teat. Lagedi, Kaasiku t. Mutt.

ELUKUTSELIST KALURIT otsitakse. Anname tarvitam. oma paadi ja kõik tarvilikud kalapüügiabinõud. Ehitusbüroo, Merepuiestee 15—7, tel. 472-38, k. 8—16. Reg. Sotsiaalametis tuba 42.

SEPPA-KATELSEPPA, üksikut või perekonnainimest, vaja maale suuremasse majapidamisse aurumasina ja põllutöörlistade korrastamiseks. Töö kestvus umbes 3 kuud. Reg. Sotsiaalametis, Pärnu m. 36, tuba 16.

PERENAIST-KEETJAT (diplomeeritud) ja **PESUNAIST** vajab haigla maal. Lähemaid teateid saab Lembitu 13—3. Kohale võtmine toimub Sotsiaalameti kaudu, Roosikrantsi 23, tuba 37.

TÜÜRIMEEST vajatakse. Läbi rääkida Tallinna Sotsiaalametis, Pärnu mnt. 36, tuba 34, k. 8—12.

TÖÖLISI TARVIS. Vene 17, kivlkatuse parandusele. Teat. Sotsiaalametis, tuba 32.

EHITUSTÖÖ välja anda maal. Kaubelda Luite 2—1.

KARJARAVITSEJAT-TALITAJAT üksikut või perekonnainimest tarvis maale suuremasse majapidamisse. Reg. Sotsiaalametis Pärnu mnt. 36, tuba 42.

VANGIVALVUREID vajab suuremal määral Harku vangimaja. Ametisse võtmine toimub Tallinna Tööameti kaudu, Pärnu m. 36, tuba 34, kella 8—12.

Harku vangimajavalitsus.

LEIVATEGIJAT vaja. Teat. Sotsiaalamet., Roosikrantsi 23, tuba 18.

KEETJAT tarvis linna ligidale maale väikesesse mõisa. Estonia pst. 23—3. Reg. Sotsiaalametis, Tallinn, tuba 42.

PUUSEPPI, LAUDSEPPI, MÜÜRISEPPI, KROHVIJAID, POTISEPPI ja LIHTTÖÖLISI vajatakse kohe riigimõisade ehitustöödele Harjumaal. Priikorter koha peal. Hea toitlustamine. Tükitöö. Lähemalt Sotsiaalametis, Pärnu m. 36, tuba 32. Ehituskontor V. Peterson, Tallinn, Kaupmehe 19—1.

TÖÖTSIMISED

MASSEERIJA. Keha- ja näomassaaž. Emilie Vehlmann-Lepik. Kaupmehe 15—2, tel. 470-90 Kella 10—12 ja 15—17.

ÕPILASEKS elektri- või peenmehaanikatöödele soovib noormees. Kirj. slt. 5/7985.

AMETNIKUKS metskonda, vallavalitsusse või mujale palub kaubandusk., harid. neiu. Kirj. Vasalemma ag. Nõudmiseni. Leht.

TÕLGI KOHTA otsib vabalt saksa keelt valitsev prl. Teat. Tallinn-Nõmme, Voolu 6—3, tel. 522-37. Samas saksa keele tunnid, edasijõudnuile konversatsioonitunnid, igas. tõlketööde valmistamine.

MAALER soovib kõrvaltöödena tööd omaniku materjaliga. Soo 47—11.

KORTERIPAKKUMISED

KAASÜÜRILIST vaja üksiku naister. juure. Kirj. slt. 10/8510.

MÖBL. TUBA (23 m²) välja üürida üksikule härrale keskküttega uues majas. Kirj. slt 28/8528.

KORTERIOTSIMISED

KORTERIT, 3—4 tuba ja köök, vajan. Soovik. vastu anda tuba kööga. Kirj. slt. 8/8508.

KORTERIT, 4-toal. (eelist. vanniga) soovitakse Nõmmel. Soovik. vahetada 2 toa, kööga ja esikuga päikesep. korteri vastu Tallinnas. Kirj. slt. 11/8511.

1—2 TUBA, mööbl. või mööblita, soovib 2 isikut. Kirj. slt. 16/8516.

KORTER, 5 tuba, köök ja vann., keskk., vahetada 2—3-toal. ahjuk. korteri vastu. Küte olemas. Ristiku 68—6.

KORTERIT, 2—4-t., ka Nõmmele, võib ka keskküttega majas olla, soovin. Kirj. slt. 32/8532.

VAHETAN 2-toal. korteri 3-toal. korteri vastu. Toomkuninga 8—5 või kirj. slt. 14/8554.

1—2 MÖBL. TUBA soovib riigiteenija. Kirj. slt. 11/8591.

KAASÜÜRILISEKS soovib 31-a. mees. Soovitav üksiku juure. Kirj. slt. 5/8585.

VAHETADA V elamisr. 2 tuba ja köök 1 väiksema toa või toa ja kööga vastu samas raj. Kirj. slt. 40/7980.

VAHETADA uues keskk. majas ilus 3-toal. vanniga korter samas. 4—5-toal. korteri vastu. Võib ka puuküttega majja. Kirj. slt. 1/7981.

MÖBL. TUBA otsitakse riigisaakslastele Koplis või Kopli lähedal. Teat. Ph. Holzmann A/G, Veetorni 4 ,tel. 439-30.

KORTERIT, esik. tuba ja köök või tuba kööga tarv. soovib kiiresti kindlas teenist. naister. Kirj. slt. 30/7970

KORTERIT, 2—3-toal., või 2 omaette tuba (mööbliga või ilma) soov. 2 kindlas teenist. kõrgema harid. härrat. Küte endal. Kirj. slt. 37/7977

MUGAVAT TUBA (mööbliga või ilma) soovib kindlas teenist. insener. Küte olemas. Kirj. slt. 33/7973.

KORTERIT, 2 tuba, köök ja esik, kesklinna lähed., vajab inseneri perek. Kirj. slt. 13/7993.

KORTER, 4 tuba, vann, parkett, keskk. uues majas, vastu päikest. Raua tn. (sobiv arstile), vahetada 2—3-toal. ahjuküttega korteri vastu. Kirj. slt. 14/7994.

KORTERIT, väiksemat, või omaette tuba, nüüd või edaspidi, soovib kindl. teenist. korral. naisisik. Kirj. slt. 19/7999.

KORTERIT 1—2 tuba ja köök vaja. Teat. Lembitu 23—6 või tel. 432-67 või 47-700/61.

VAHETADA moodsas keskk. majas 2-toal. vanniga korter 3- või 4-toal. vanniga korteri vastu moods. majas. Teat. tel. 444-68 k. 9—15 või kirj. slt. 3/8543.

TUBA mööbliga soovib linnaametnik. Kirj. slt. 1/8541.

1—2-TOALIST KORTERIT soovin. Vastu võin anda toa vaheseinaga. Kirj. slt. 9/8589.

KORTER (tuba pliidiga), 19 rm, päikesepoolne, 3. l.-l. vahetada toa ja kööga või väiksema ühetoalise korteri vastu. Teat. slt. 23/8563.

KORTER, 3-toaline, moodsas, majas. Kadrioru rajoonis, ilus, kõlgi mugavustega, vahetada Nõmmele Vabaduspuiestee läheduse samasuguse korteriga. Teat. tel. 313-40 k. 9—11 vahel.

KORTER 2 tuba, köök, esik, 22 m², II rajoonis, Viidemanni tänaval, uues ahjuküttega majas vahetada korraliku 2 suurema- või 3 väiksema-toalise korteri vastu. Kirj. slt. 20/8600.

TUBA (ilus) pliidiga vahetada 3 toa ja kööga korteri vastu. Kirj. slt. 37/8577.

KORTER, 2 tuba, köök ja rõdu, vahetada 3-toal. korteri vastu. Koidula 30—1, pärast k. 20.

TUBA väga korral. korterist soovib riigiametnik. Kirj. slt. 39/8039.

KAASÜÜRILISEKS või tuba soovib naisterahvas Nõmmele. Kirj. slt. 34/8574.

KAASÜÜRILISEKS soovib kindl. teenist. vanem mees üksiku juure. Kirj. slt. 22/8602.

MÖÖBLIGA TUBA (keeduvõimalusega) või kaasüüriliseks palub kiiresti korralik tütarlaps. Kirj. slt. 33/8613.

KORTER, 2-toaline vahetada Kadrioru raj. 3—4-toal. vastu. Kirj. slt. 4/8624.

KORTERIT kahe toa ja kööga, soovitav 3. politseijsk., soovib riigiteenija (taluomanik) nüüd või 1. sept. Teat. slt. 29/8609.

MÖBLEERITUD TUBA või kaasüür. soov. kindl. teen. proua. Kirj. 39/8619.

MÖBLEERITUD TUBA, või kaasüüriliseks soovib noormees. Kirj. slt. 40/8620.

KORTERI, 2 tuba, köök, esik, Pelgulinnas, soovin vahetada samasuguse korteri või 1 toa, kööga ja esiku vastu IV linnajaos. Teat. slt. 36/8616.

MÜÜAKSE

M.-SUVIÜLIKOND, hall, vähe kantud, pikale kasv. Viedemanni 11—8.

DIIVAN ja söögitoatoolid. A. Hitleri 12—11.

MAALRI LAEPRITS, täiesti korras, sobiv ka aednikule, ja puldan (present) 14 m². Tartu m. 89—12, pärast k. 16.

2 REKETIT (head), stopper ja käsiföön. Kirj. slt. 18/8518.

N.-SIIDPESU (1 p.) nr. 46. Kirj. slt. 31/8531.

2 ANOODPATAREID (uued), elektrikeeduplaat ja kõrgepinge magneeto 1—4-tsil. Kirj. slt. 23/8523.

KUSETT sulgmadratsiga ja paar siidtekki. Tulla ainult k. 2-ni Uus tn. 20—8

KRUNDI OSA noormehele, kes kaasa töötab aiatöös. Kirj. slt. 13/8553.

ÕLIKUUB ühes mütsiga. Paldiski m. 42-b—11, tulla 17. skp.

PAEKIVE 49 m³ ilma kohaleveota. Kirj. slt. 39/8539.

PLATVORMVEDRUVANKER. Kappeli 12—2.

SÖÖGILAUD (kandiline). Magdaleena 5—2, k. 17—20.

LAPSEVANKER, korras, pruug. Kirj. slt. 2/7982.

SAALIGARNITUUR, punas. puust, vanem. Küsida Tartu m. 1, hoovist, puunõudõärist.

KOHVERGRAMMOFON (täiesti korras) ühes plaatidega. Kirj. slt. 31/7971.

DIIVAN ja 2 tugitooli, uued, ilma pealisriideta. Diivan sobiv magamiseks. Kopli tn. 4-a, küsida aamisepatöökojast.

GAASIAHI vanni jaoks. Kirj. slt. 17/7997.

TAHVELKLAVER Rähni 11-a—5.

KAELAKETT, hõbe, kullatud. Vene 13—1.

VANA TRÜMOOPEEGEL, köögitarbed ja lastemänguasjad. Kaupmehe 6—1 kuni kella 4.

VERANDA KORVMÖÖBEL. Kappeli 12—2.

SUPELTRIKOO (villane), padi, sohvapadi. Kirj. slt. 21/8561.

TUALETTPEEGEL 60×120. Kirj. slt. 31/8571.

M.-SPORTÜLIKOND, uus, nr. 48. Näha Nõmmel, Pärnu mnt. 408—4, Johanson.

POISIKESE SAAPAD nr. 36 (võib ka tütarlapsele) ja puldanist tööpõll. Soovijail pal. kirj. slt. 28/8608.

LÕÕTSPILL, 3-real. Kirj. slt. 2/8622

ROKOKOOTUGITOOL. Tatari 5, sadulsepp.

ÕMBLUSMASIN (väike, jalaga). Adolf Hitleri 36—1.

AKORDION (120 bassiga, f-a Dallapé — valge). Samas müüa hea vana viiul ja mootorratta akumulaator. Näha iga päev kuni kl. 17. Õuna tn. 19—5.

NAISTER.-KEVAD-SÜGISMANTEL (pruugitud) tumepruuni värvusega. Soovitav maale. Kirj slt. 35/8615.

VOOLUMÖÖTJA (3×50 amp.) f-a Siemens-Schuckert. Teat. V.-Kalamaja 15—20.

AUTOMAATNE SUKASILMADEÜLESVÕTJA. Lihtne käsitada. Praktiline, odav. Müügil Kullasepa 3, F-a „Odav Raamat".

OSTETAKSE

KASTMISVOOLIKUID (kummist) ja torusid ø ½" kuni 2" ostan. Kirj. slt. 26/7886.

KOHVERGRAMMOFONI (täiesti korras) ühes plaatidega või ilma, soov. f-a „His Master's Voice", „Columbia", „Heling" või ka mõni muu firma, mis on tugeva ja selge kõlaga, ostan kiiresti. Samuti ostan igas. grammofoniplaate ja -nõelu eraldi. Teat. slt. 15/7875.

SÕIDUAUTO, korras, ostan. Soovitav väikesematüübiline. Kirj. slt. 38/7898.

DIIVANI (korraliku), n.-talvmantli ja karusnahkse krae ja muhvi ostan õrasõidu tõttu kiiresti. Teat. saata slt. 24/7964.

MOOTORRATTA 250—500 ccm ostan. Kirj. slt. 34/7774.

POSTMARKE ja **RAAMATUID** ostab f-a „Filatelia" Raekoja pl 18

KIRJUTUSMASINA ostan Kullasepa 3, raamatuäri.

M.-JALGRATTA, korras, ostan. Tööstuse 25—10.

VEOAUTO ja vähema sõiduauto ostan kohe tööstusele. Kirj. slt. 1/8501

M.-SUVIMANTLI (tolmumantli) ostan. Kirj slt. 2/8502.

N.-JAKK-KAMPSUNI keskm. kasv. ostan. Kirj. slt. 13/8513.

AKORDIONI (korras) ostan. Kirj. slt. 14/8514.

TELEFONIAPARAADI oma kasut. ostan. Kirj. slt. 21/8521.

PUID mõni m³ ja paari kodujäneseid ostan. Kirj. slt. 22/8522.

KÜLMUTUSKAPI ostan. Kirj. slt. 37/8537.

TIIBKLAVERI või pianiino (korras) ostan. Kirj. slt. 33/8533 või tel. 301-97

FOTOMATERJALI ostan Saali 8—20, k. 7—10 ja 19—22.

ELEKTRIAHJU ostan. Kirj. slt. 18/8558.

LAPSEVANKRI, uue või vana, ostan. Maneesi 7—4 või kirj. slt. 34/8534.

GOLFIPÜPSID, suurem. kasvune, ostan. Kirj. slt. 13/8593.

FOTOPABERIT ostan. V.-Kompassi 20—2, k. 9—10 ja 20—21.

M.-ÜLIKONNA (kantud) ostan keskm. kasv. Kirj. slt. 39/7979.

VAHELDUVVOOLUMÖÖTJA vasgustuse jaoks ostan. Kirj. slt. 3/7983

DIIVAN-KUSETT ja elektritriikraud ostetakse. Kirj. slt. 8/7988.

N.-PÜKSID keskm. kasv., soov. beledad, ostan. Kirj. slt. 12/7992 või tel. 308-70.

BAJAANI, raadiovibraatori ja käsipalli (võib olla ka ainult nahk) soovin osta. Teat.: F-a K. Kuusk, Tallinn, Vene 1, m/s „Maamees".

N.-JALGRATTA (pruug.) ostan. Kirj. slt. 16/7996.

1" VEETORUSID mitmes pikkuses ja nende osi ostan. T. Luhaste, Voorimehe 5, tel. 469-47.

M.-JALGRATTA ja jalgratta õhukummi ostan maale. Kirj. slt. 15/7995

PRUUTKLEIDIKS ostan või üürin valge kleidi. Kirj. slt. 27/8567.

RAADIO patareivastuvõtja, uue või vähe pruug., ostab maamees. Kirj. slt. 35/8535.

N.-TOLMUMANTLI, valge, keskm. kasvule, võib ka vähekantud olla, ostan. Kirj. slt. 19/8559.

N.-JALGRATTA (täiesti korras) ostan. Kirj. Rapla, Viljandi m. 13, E. Kask.

RAADIOANOODI ja õhukest tselluloidi akordion katteks ostan. Kirj. slt. 11/8551.

N.-KINGAD nr. 36 k kontsaga ostan. Kirj. slt. 6/8546

VÕRKRAADIO ostan, Saksa firma, võib olla ka ilma lampideta. Pakk. slt. 12/8592.

LAPSEVANKRI soovin osta. Kirj. Ajakirjanduskontor f-ma K. Kuusk, Tallinn, Vene 1, „Lapsevanker".

MALAPESUKATEL, 5—10 pange (emaileerimata) ostetakse. Teat. slt. 3/8583.

TRAKTORI ostan. Pakk. kirjeldusega saata E. Jürisson, Vändra — Rõusa.

REHEPEKSUMASINA ostan. Soovitav uuem mudel. Pakk. kirjeldusega E. Jürisson, Vändra/Rõusa.

AUTO (ca 6—8-h.-j.), väikesema, ostab maa-jaoskonnast. Kirj. slt. 32/8572 kuni 31. skp.

POOLELIOLEVA MAJA Nõmmel või ehituskrundi ostan. Pakk slt. 16/8596.

MOOTORPAADI, kandejõuga 1,5—3 t.), soovin osta. Kirj. 19/8599.

„EESTI ENTSÜKLOPEEDIA" suure, ostan. Kirj. slt. 17/8597

HAMBAKULDA (kollasest kullast l.-sõrmus või 5-rbl. raha) ostan. Siimoni 20—1 või kirj. slt. 1/8041.

VOOLUMÖÖTJA ühes alusega ja muud elektriaisses. tarvism. materjali ostetakse. Kirj. slt. 30/8570.

M.-ÜLIKONNA, tumedama, vähe kantud, k. kasv., ja suvipüksid ostan. Kirj. slt. 39/8579.

RATTAMANTLI 28×1¾ ostan. Heina 26—6.

VÄRVIMULDA, rohelist, ka üksikud kilod, ostan. Saare tn. 9—1, Nõmme. M. Väljari.

KODUKESKKOOLI RAAMATUID ja m. ujumistrikoo (üleni) ostan. Kirj. slt. 38/8038.

KÜTTEPUID ostan. Teat. tel. 457-15 või kirj. slt. 40/8580.

TIIBKLAVERI (korras ostan. Kirj. slt. 20/8560.

WECK-PURKE ja aparaadi ostan. Kirj. slt. 7/8047.

RIVI- ja SPORTSADULA (võib ka korrast ära olla) ja noorema puhastverd inglise setteri ostavad ratsasportlased maalt. Teat. Aruküla p.-ag. pk. 16 H. Kalberg või telef. Raasiku 46-c.

HEA MOOTORRATTA (98—350 ccm) soovib osta maamees. Teat. Paide, Kivimurru 4. Mehaaniline puutööstus

2 KEEDUPOTTI (3—4 l) ostab maamees. Kirj. slt. 7/8627.

CITROËN SILINDRI PLOKK soovitakse osta. Kirj. slt. 38/8618.

BÜROOTOOLE ja -LAUDU soovin osta. Teat F-a K. Kuusk, Vene 1, Tallinn, telef. 473-58.

PATAREIRAADIO 3—4-lamb. soov. osta. Teat. slt. 9/8629

MITMESUGUST

N.-LASTINGKINGAD, uued, mustad, k. kontsaga, nr. 36—37 vahetada korras madala k. nr. 37 n.-suvikingade vastu. Kirj. slt. 36/7976.

DEUTSCHE BUCHHANDLUNG REVAL, Pikk tn. 9, on metsatööde tõttu 15.—31. juulini suletud.

SEDA HÄRRAT, kes sõitis 25. juunil Rakkest läbi ja kes teadis ajateenija FELIX POHLAK'i surmast, palun väga endast teatada ta emale. E. Pohlak. Rakke.

KIRJUTUSMASINA (täiesti korras) üürin Kirj. tingim. Vasalemma ag. Nõudmiseni. Leht.

KES ÕPETAB mängima akordionil? Endal pilli pole. Kirj. slt. 19/8519.

METSAÄÄRI FR. MELLES võtab veel metsaraietöödele vastu asutusi ja üksikisikuid, kes soovivad end talveks küttepuudega varustada. Läbir. iga päev k. 7—10 ja k. 18—20 Reinvaldi 4—10, sisse pöör. Kunderi tn.

SEDA ISIKUT, kes viis ära 13. skp. Voorimehe tn. foto Artuse ukse juurest m.-jalgratta, rg. nr. 14783 A-41, palun see tagasi tuua 3 päeva jooksul Kalju tn. 5 Johannes Tammele. Isik on tuntud ja nähtud ratta kõrvaldamise juures. Hoiatan viivitamise eest

J. Tamm.

SEDA HÄRRAT, kes viis 8. skp Aruküllast autoratta pumba, palun see samasse 3 päeva jooksul tagasi tuua, vastasel korral langeb raske karistuse alla omavoliliselt võõra vara võtmises. Number kahel inimesel teada.

Hilda Toom, Aruküla, Rae vald.

HOBUSE üürib maamees kuni põllutöö lõpuni. Võimaluse korral ostab. Aia 5—10.

TALU Tallinna lähedal, hea põllupinnasega, vahetada maja, poolelioleva ehituse või korteri vastu. — Raua 36—4 või tel. 311-65.

N.-KINGAD nr. 38 vahetada nr. 39—40 kingade vastu. — Kalmistu 8—2, kuni k. 12.

JÕEÄÄRNE TALU vahetada linnamaja vastu. Teat. saab Luite 2—1.

N.-LAKK-KINGAD, nr. 37, kõrged, vähe kantud, soovin vahetada üksköik mis nahast kingade nr. 38 vastu. Teat. saab igal ajal Pärnu mnt. 72—3.

VALGED KINGAD nr. 36½, lõigetega, vahetada nr. 37 kingade vastu. Magasi 6—7, 15. skp. k. 16—18 ja 16. skp. k. 15—17.

M.-KINGAD (uued, pruunid, nr. 40) vahetada pruunide või mustade nr. 42—43 vastu ja hall ülikonnariie tumeda vastu. Vismari 26—4, pärast kella 18.

M.-TÖÖSAAPAD nr. 42, või kämmasid nr. 40 (uued) vahetan poisikese kingade või saabaste nr. 38 vastu. Kirj. slt. 24/8604.

M.-SANDALETID, uued, nr. 44, vahetada kingade või tanksaabaste vastu. Luha 20, töökoda.

KEHTNA KOOLIDE ÕPILAST, kes 21. juuni päeval võttis Keava raudteejaamast vale kohvri, palun see kohe ära saata Võhma jaama A. Vilms'i nimele. Tasuta kulud.

KADUNUD

KANAARILIND Nõmmel 12. skp. ära lennanud. Palun teat. Nõmmele, Ida 31—2.

RAHAKOTT ühes dokumentidega kaotatud 13. skp. Sadamajaama juure. Leidj. pal. hea vaevat. eest tuua Pärnu m. 104—4. Leida Jürgensonile.

KULDKÄEVÕRU kaotatud 14. skp., tulles Toompealt turule ja seal ostes lilli. Ausat leidjat palutakse see vaevatasu eest ära tuua. Vase tn. 5—7.

LEITUD

VIHMAVARI leitud Raekoja w. c-st. Kätte saab U.-Sadama 11-a, I kord.

Kinode mängukava

Alg. ½5, ½7, ½9
Pühi. ½3, ½5, ½7, ½9

GLORIA PALACE
Vabadusväljak 5
JULIKA
Paula Wessely, Attila Hörbiger.

HELIOS, Viru 4
SINA JA MINA
Brigitte Horney,
Jaochim Gottschalk.

SOLDATENKINO, Viru 11.
Alates esmaspäevast. 13. juulist, sissepääs ainult sõjaväelastele.

AMOR Harju 38
NÕMME LAUL
Magda Schneider, Heinz Engelmann.

KUNGLA Pärnu mnt 41
KERGE RATSAVÄGI
Marika Rökk, Fritz Kampers.

FORUM, Adolf Hitleri 13
VETT CANITOGALE
Hans Albers, Charlotte Susa.

SKANDIA, Viru 10
KULTUURETENDUS
Alarm! Tuletõrje kohale. — Tantsuulmas. — Kunst Florenzis. — Painutuseks ja murdmiseks. — Linnud Põhjamerel.
Alg. ½5, 6, ½8, 9.

DIANA Kopli 8-a
TÜTARLAPS TULEB MERELT
Elisabeth Flickenschildt,
Carl Kuhlmann.

ORION Paldiski mnt 25
HALLGARTENI LUURESALK
René Deltgen, Maria Andergast.

MARS Hospidali 2-a
TÄITSAMEES
Albert Matterstock.

VICTORIA PALACE Nõmme
NAINE NAGU SINA
Brigitte Horney.
Alg. 6, 8. Joachim Gottschalk.

KOPPEL, Vene-Balti 62
ALPIÕIS
Hansi Knoteck, Paul Richter.
Alg. 6, 8.

Igas eeskavas ringvaade
Telefoni teel pääsmeid ei varuta.

SURNUD LAEV

PRANGLI SAARE IDAKALDAL

Tuhandete mobiliseeritute traagilised päevad reisil vabadusse. 34 meest puhkab viimast und Prangli rannamändide all

Prangli idakaldast vaevalt paarisaja meetri kaugusel vaikses rannavees asetseb kogukas laevakere. Näib nagu oleks täies laadungis aurik heitnud ankru saare külje all ja siis meeskonna poolt maha jäetud. Laeva kõrgest korstnast ei tõuse suitsuvinetki ja tekil ei näe silm ühtki elusolendit. Võigas, elutu vaikus looritab laeva...

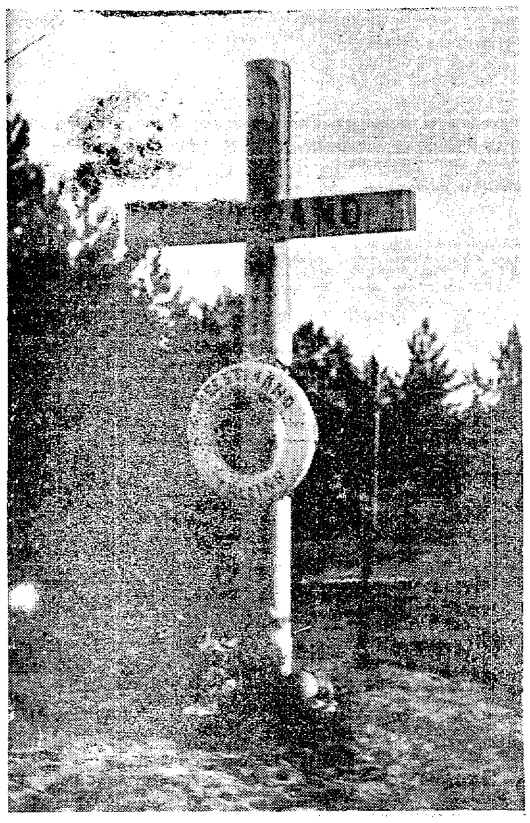

„EESTIRANNAL" surmasaanute matmispaika tähistab saarlaste poolt hauale paigutatud kõrge puurist

Siin Prangli rannamadaliku liivas lamab meie endise kaubalaevastiku uhkus — üle 7000-brt aurik „Eestirand" purustatud põhjaga.

Selle paljusid kaugeid meresid sõitnud laeva viimne teekond algas Tallinnast linna vabastamise võitluste ajal, mil laht hoiti juba Saksa õhujõudude tugeva valve all.

Traagiliseks kujunes laeva reis seetõttu, et laevale peale laadungi tuubiti üle 3000 mehe Eestist mobiliseerituid, keda enamlased viimsel hetkel tahtsid Venemaale küüditada.

Tallinnast Leningradi pääseda püüdev laevade karavan lahkus sadamast 24. aug. kell 10 hommikul. Transportlaevade rivis viimasena sõitis „Eestirand".

Keri tuletornist möödumisel tabas karavani Saksa pommilennukite rünnak laevade edasisõidu takistamiseks. Kell 15.15 tabati ka „Eestiranda" kahe lennukipommiga. Mõlemad pommid langesid laeva teise trümmi, kus asusid ka mobiliseerituid. Üks pommidest tungis kogu laevast läbi ja lõhkes laevapõhja all. Teine pomm sattus laevaruumis asbestikottide virna ja lõhkes seal.

Mobiliseeritute hulgas tekkis kohutav paanika. Igaüks püüdis pääseda üles laevalaele. Ülesviiv trepp purunes ülekoormatuse tõttu ja inimesi otse tallati jalge alla.

Laevapõhjast sissevoolav vesi tungis peagi laevaruumi, kuhu jäid pommiplahvatuse tagajärjel purukskistud ja surmasaanute maised jäänused...

Paari tunni pärast ilmus uuesti Saksa lennuk ja sundis laeva peatuma, pikeerides pomme laeva vahetusse läheduse.

Tekkis uus paanika. Mehed nõudsid laeva viimist randa, millele venelased vastu seisid. Jällegi hüppas mehi laevalt merre, kartes uut pommitamist.

Kapten juhtis siiski laeva omal algatusel Prangli randa, kuhu jõuti sama päeva õhtutundidel.

Prangli kalurid jutustavad, et nad jälginud põnevusega Keri juures toimunud sündmusi. Esiteks pole nad teadnud, et laeval on mobiliseerituid. See selgus alles siis, kui laev oli randunud.

Kalurid tahtnud kohe haavatuile paatidega järele sõita, kuid saarel asuv vene piirivalve pole seda lubanud. Alles järgmise päeva varahommikul saadi niikaugele, et mobiliseerituid hakati tooma saarele. Öö jooksul olid muidugi paljud juba omal algatusel ujunud randa.

„Kui kõik „Eestirannal" olnud mobiliseeritud olid ära toodud, oli saar peagu „kuivalt" mehi täis," meenutavad pranglilased toda traagilist aega.

„Mehed olid läbielatust niivõrd vapustatud, et mõnigi kaotas veel saarel närvid. Üks tundmatu hullus, jooksis metsa ja on tänaseni kadunud. Tema laipa saarel ei leidu. Keegi poolakas läks samuti segaseks — kiskus endalt riided seljast ja märatses.

Kõik kartsid, et neid saarelt veel Venemaale viiakse, kuia lubasid pigem end tappa lasta kui laevale minna."

Mehed on valmistanud saarel metsa põõsaste alla peiduurkaidkoopaid, kus endid varjasid.

Selliseid koopaid leidub veel praegugi saare männikus arvukalt.

Mõned on koguni saarelt sõudepaatidega põgenenud, kuna paate leiti hiljem puuduvat. Nende saatus on tänaseni teadmata.

Merel laevalt vettehüppamisel on siiski osa mehi pääsnud laevadele ja edasi viidud Leningradi. Neist oli teateid veel möödunud talvel. Siis töötas paarsada „eestirandlast" Leningradi lähedases turbarabas turbaveotöödel.

Saarele jõudnute kartus osutus asjatuks. Mehed pääsid pärast mõnepäevalist Prangli rahva hoolitsuse all viibimist juba vabasse Tallinna tagasi.

Kuid mitte kõik Tallinnast viidud ei jõudnud tagasi. Paljud on jäänud teadmata kadunuks ja osa toodi surnuina laevast Prangli randa. Need olid pommiplahvatusel surma saanud, kelle laipu õnnestus kaaslasil laevaruumist kätte saada.

12 laipa ja kotitäis inimeste jäänuseid toodi laevalt maale.

Surmasaanud olid dokumentideta. Ainult ühe isik selgus taskus leiduvaist pabereist, see oli — Jaan Erm, pärit Tallinnast.

Nad maeti kaaslaste poolt saare rannikule. Hiljem on „Eestirannalt" veel välja võetud 22 laipa ja maetud samasse.

Liivaseljandikul rannamändide all puhkab kodumaa liivas viimset und 34 meest. Nad on enamlaste terroriohvrid arvukate teiste seas.

Kaaslaste poolt püstitatud kõrge, palkidest valmistatud valge puurist tähistab nende ühist puhkepaika. Ristil on pealkiri: „Eestirand", 24. VIII 41. Alamal risti küljes ripub „Eestiranna" päästerõngas.

Risti jalal on saareliivast kuhjatud kaks pikka kalmu. Ühe juures on püstitatud post, kuhu esialgselt on kirjutatud: Jaan Erm ja 12 tundmatut. Hiljemate matmistel on arvu vastavalt muudetud ja nimeliselt on lisandunud Noormetsa nimeline maetu.

Prangli elanike poolt on ühishaud piiratud männilattidest aiaga.

„Juba 10 aastat tagasi määrati vallavalitsuse poolt see saarekallas uueks kalmistuks, kuid esimesed maetud tulid hoopis väljaspoolt,"

lausub vaikselt saare vallavanem, kui valmistume mobiliseeritute hauakünkalt lahkumiseks.

Heidame ristisamba juurest veel pilgu merele.

Õhtupäike kuldab männitüvede vaheit paistvat läikivat merepinda. „Eestiranna" raudne kere paistab nüüd hoopis süngena, nagu varjates veel paljude saatust.

Eemaldudes jäävad ühisele joonele: rist, kalmud ja merelt paistev laev — üks küll enamlaste terroripäevade traagiliste mälestuste ahelast.

SELLISEID KOOPAID-VARJUPAIKU kaevasid „Eestirannalt" pääsnud mobiliseeritud Prangli metsa alla enda varjamiseks N. Venemaale viimise eest

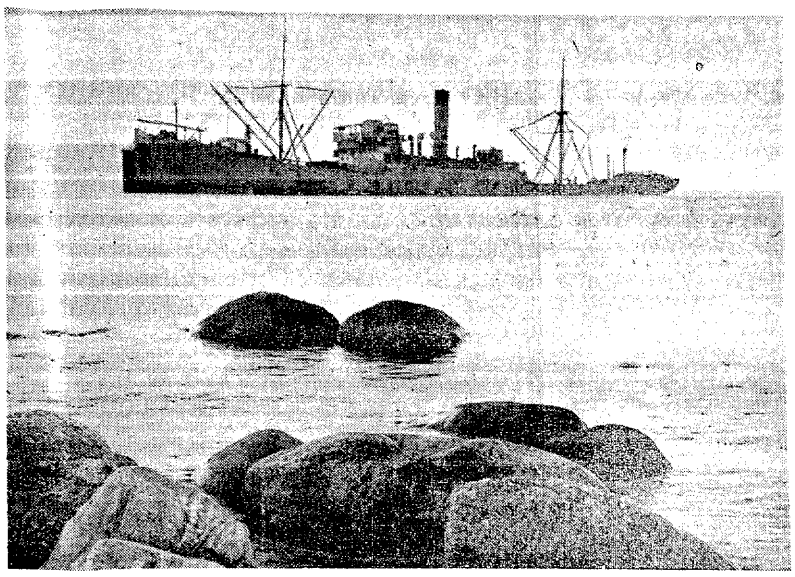

KAUGELE PAISTAB Prangli idakaldal madalikul olev mobiliseeritute laev — aurik „Eestirand"

Side kodumaaga

Vabatahtliku kiri idarindelt „Eesti Sõnale"

Side kodumaaga — see on rindel viibijaile üks tähtsamaid ja elulisemaid küsimusi. Kui side on hea, kui kirjad jooksevad ruttu, kui saab alati värskeid kodumaisi ajalehti lugeda, siis on meeste meeleolu kohe hoopis teisem ja lõõgivõime tugevam. „Noh, nüüd olen ma kohe nagu korra kodus ära käinud," ütleb mõni mees täie tõsidusega, kui ta üle hulga aja jälle kodust kirja on saanud, mis mehele ta kodusest elust korraga kõik ära pajatab.

Loomulikult on mehe rõõm veelgi suurem, kui ta korra isiklikult kodus ära saab käia, kui „puhkuse-ingel", nagu siin üteldakse, talle korraks lahkelt naeratab. Puhkusele sõitmine on suur elamus igale rindel viibijale.

Kui isa ja poeg kohtuvad

Kohtasin hiljuti vana sõjameest, kel juba vabadussõjaaegne kommunistidega arveteõiendamine seljataga ja kes roogib nüüd neid juba teist puhku — püss ikka sama kindlalt pihus ja pilk sama terav kui vanastigi.

Mees oli juba mõnda aega päris nukker: kodust saabub kirju küll, kuid mitte sõnagi Peetrist, ainukesest pojast, kes on jäänud kõige palavamail päevil koju peremeest asendama. Mees pahandab täie õigusega: „Tont teab, mis selle poisiga on juhtunud, kadunud teine nagu vits vette."

Siis saabub ühel päeval sinna üksusesse, kus mees rühmavanemana teenib, varust teatud arv mehi täienduseks. Parajasti, kui rühmavanem läheb päralejõudnud mehi kontrollimiseks üles rivistama, eraldub suurest jõugust üks laiaõlaline ja punasepõseline noorukk, sammub rühmavanema juure ja löön selle ees kannad kokksatades kokku: „Härra veltveebel, noor Peeter esineb väeossa ilmumise puhul. Kodus on kõik korras ja ema laseb tervitada."

Rasked äikesepilved kerkivad vana sõjamehe laubale.

„Või niimoodi," sõnab ta siis. „Ärakadunud poeg on siis ilmunud päevavalgele. Ja kohe rindele püssirohusuitsu nuusutama! Piimahambad endal suus, aga tahab olla juba kange sõjamees, mis?"

Nõnda ta pragab veel tükk aega, aga ma märkan, kuidas ta ise selle juures kogu aeg ühe silmanurgaga naeratab.

Varsti näen, kuidas nad kõnnivad tükk maad teistest eemal teineteise käevangus ja avar rõõm helgib nii vana kui noore näos. Nad on ju suured sõbrad. Isa ja poeg! Homme, võib-olla ka juba täna, astuvad nad vaenlase vastu tegevusse, isa poja kõrval.

Kingituspakid kodumaalt

Iga side kodumaaga on rindelviibijaile suureks elamuseks. Korrapäraselt saabuvate kirjade ja ajalehtede kõrval valmistab meestele suurt headmeelt ERÜ kaudu kokkukogutud kingituspakkide saabumine, milledega tuuakse rindejoonele nagu tükikene kodust hõngu ja milledes peegeldub tagalas viibijate hoolitsev tähelepanu rindel võitlejate vastu.

Tavaliselt sisaldavad need pakikesed maiustusi, paberosse, kirjapaberit jne., ühe sõnaga kõike seda, millest sõjamees rinde olukorras puudust tunneb.

Aga alati pole tähtis see, mida saadetakse, vaid et üldse saadetakse ja meeles peetakse. On ju iga pakikesega veel kaasas midagi, millel pole ei nime ega kuju, mida ei saa ei suhu pista ega ära kasutada, kuid mis tungib kui õrn tähelepanu meeste meelte kuudesse ja loob seal kõige õdusama ja meelepärasema tunde. See on aimdus ja ettekujutus tahtest, mis paki valmistas, kätest, mis ta kinni kõitsid ja soovidest, mis ta teele saatsid.

Eriti südamlikena tunduvad koolide kaudu kogutud ja valmistatud pakikesed, millede päritolu reedab neil tihti leiduv nurgelise käekirjaga kirjutatud aadress või pealkiri. Nii mõnigi mees on õnnelik, kui saab just seesuguse nurgelise käekirjaga pealkirjastatud pakikese, küsimata õieti, mida see sisaldab.

Kirjadest voolab elujõud

Pikkade kuude vältel, mis rindelviibijall kodust ja omastest eemal tuleb olla, on post, ma mõtlen nimelt Feldpost, kauge kodumaa ja siinse Sarmaatia lagendiku vahel ainukeseks sidevahendiks. Pole siis ka ime, kui frondijoonel oodatakse kirju alati suurima põnevusega ja saadetakse suure usinusega, sest ka kodustele tähendab rindel viibija mehe, poja või venna iga kirjarida nii paljugi.

Lugesin hiljuti kaht kirja, mis olid kodumaalt rindele saadetud, ja mõlemad jätsid minusse sügava ja unustamata mulje.

Üks vana ema kirjutab pojale: „... siis kirjuta ikka, kuidas sa elad ja mida teed, igakord kui sinult kirja saan, tunnen enese nagu ümbersündinud olevat, tunnen, et kohe on nagu jõudsam elada..."

Siis on kohe nagu jõudsam elada... Kui palju hingelisust ja südamlikkust peitub nendes lihtsates sõnades. Mõistame seda vana emakest. Iga kirjarida tema pojalt, kes on vabatahtlikult rindel võitlemas, annab talle uusi lootusi ja uut elujõudu.

Teisest kirjast. Üks noor naine kirjutab oma mehele:

„On laupäeva õhtu. Päikese ehakuma on juba ammu taevaserval kustunud ja nüüd saabub, tulvil omapärast vaikust ja õdusust, suviöö taeva kohale. Istun üksinda toas akna all ja mu mõtted rändavad sinu poole. Kogu pere magab juba, ka lapsed magavad ammu... Mets kohiseb tasa akna all. Laudast on kuulda loomade kaelakellade nõrka helinat. Mu kallis, kas sa mõletad veel sääraseid sumedaid öid?

Mõtlen praegu ja olen valmis uskuma, et sa võiksid tulla sealt teeveerult, mis paistab siia kambrisse kui looklev ja hall pael, ja koputada mu aknale. Koputada, nii nagu sa kunagi ammu koputasid, päikesest pruunistunud põsk surutud vastu aknaruutu. Kas sa mõletad veel, kuidas ma siis sulle akna avasin ja kuidas sa tõstsid siis mind oma tugevate kätega üle aknalaua kastesele murule?

Nii tahan ma sind ka täna oodata. Nii ootan ma sind alati. Ootan homme ja ülehomme. Ükskord, ma tean, sa tuled..."

Kui see kiri saabus, oli mees, keda oodati, juba teel kodu poole, puhkusetunnistus taskus. Ma kujutan ette, kuidas ta sammub sumedal laupäevaõhtul mööda halli paelana looklevat teeveert maja poole, mille akna all istub noor naine ja unistab... Kui ta tuleks ja koputaks... Ta tuleb ju...

Aga ma ei tea ainult, kas tal on meeles koputada.

Rindeteater meie külalisena

Ja siis veel üks ootamatu ja omast kohast haruldane side kodumaaga. Ühel päeval saabus meile kohalikust rindelõigust meeldivalt üllatav kutse: tulla rindeteatri kirevale õhtule, mille kava täidavad eesti lauljad ja tantsijad.

Sellist uudist ei tahtnud alul nagu uskudagi: rindeteater ja pealegi eestlastest jõududega otse rinde läheduses. Aga tõeks see osutus.

Veetsime kaks meeldivat tundi improviseeritud rindeteatri saalis ja olime õnnelikud kuuldes ja nähes eestlasi laulmas ja tantsimas. Mõistagi oli vastuvõtt soe ja aplaus suur: siiakogunenud paarsada saksa ja kümmekond eesti sõdurit oskasid kaugelt Eestist siia toodud kunstilist külakosti väärikalt hinnata. Oli lõbus ja kena olemine.

Pärast etendust otsisime üles trupi juhi bariitonilaulja Arno Niitofi ja surusime soojalt tema ja ta teiste kunstikaaslaste kätt.

Paljud meie meestest olid järgmisel päeval tõsiselt üllatatud, nähes autobust voorimas daamidega ja tsivilii rõivastatud härradega meie ukse ette. Ehtisime oma ruumid värskete kaskedega ja tegime kõik, mis meie võimuses seisis, et haruldasi külalisi soojalt ja heaperemehelikult vastu võtta. Ja selle hoolitsuse eest tänasid külalised meid terve pika õhtu jooksul lauluga ja tantsuga, sellise lauluga, mis kõlas avatud akendest kaugele üle Sarmaatia lagendiku.

Oli kena õhtu. Olime rõõmsad kõik — nii hästi kunstnikud kui ka kuulajad. Üks side kodumaaga oli leidnud jälle oma õilsama vormi.

L. S.

KULTUURIELU

Saksa kultuurikeskus Breslau

Breslau arengu Saksa suurlinnaks määrasid juba ammust ajast tasane maapind ja Oderi jõgi, mille paljude kõrvalharude saartel leidub vanaaegseid auväärseid gooti kirikuid. Linn ise asetseb peamiselt Oderi lõunakaldal oma kolme turuplatsi, Ringi, Blücheriplatsi ja Breslau raekojaga, mis on vana hansalinna tunnusmärgiks.

Keset uueaegse suurlinna rakendusi on vanad ehitused Saksa mineviku suurte ajajärkude tunnistajaiks, eesotsas vana ülikooli juure tekkinud linnaosaga.

Uueaegses linnaosas on püstitatud linna praeguse majandusliku ja kultuurse arengu tunnuseks ka sulk uusi ehitusi, millede hulgas Breslau „Sajandihall" on maailma suurim võlvehitus ning saksluse poliitilise ja kultuurse elu keskuseks Saksa idas.

Saksa virkuse tõttu tõusis Breslau ühelks Saksamaa võimsaimaks linnaks. Ajalooliste sündmuste kõrgtipuks oli 1813. a. ülesküttse vabadusvõitluscle. Kuni 1942. a. tõusis Breslau elanike arv 100 000-lt 600 000-ni.

Vaatamata mitme suurema Preisi provintsi kaotusele pärast esimest Maailmasõda säilitas Breslau siiski oma positsiooni.

Rahvussotsialistide võimuletulekuga algas kultuurielus uus ajajärk: hakati osutama erilist tähelepanu kunstile ja teatrile. Breslau teatrid valmistasid ette rahvuspoliitiilistele jõudlustele; linnavalitsus edendas Sileesia kunstnike tööd.

Breslau kultuuriamet korraldas järgmised avalikud üritused: mais 1935 mitmed muusikanädalad (Bach, Händel, Schütz-nädalad), septembris 1935 ja 1936 teise ja kolmanda Sileesia kunstinäituse. Iga kahe kuni kolme kuu järele toimuvad näitused teemadel, mis huvitavad kogu rahvust. Muuseumide ülesandeks on hoida uut loomingut ja säilitada kunstiteoseid kodumaa kultuuri minevikust, mis kujutavad Sileesia kultuuri loomingu õitseaega. Saksa pildinikerdaja Veit Stossi näitus 1938. aastal äratas tähelepanu kogu Saksamaal, Läänemerest Siebenbürgenini. Ta teosed kuuluvad Saksa keskaja kuulsaimate kunstiteoste hulka.

Riigi muusikakambri toetusel asutati 4. oktoobril Sileesia muusikakool. 1937. aastal toimus Breslaus 12-nes Saksa laulupidu ja 1938 Saksa võimlemispidu. Mainitud Suur-Saksa pidustustega pöördus kogu maailma tähelepanu Breslaule kui Ida-Saksa kultuuritsentrumile.

Haridus ja teadus asuvad kõrgel tasemel. 1936. aastal peetud Friedrich-Wilhelmi ülikooli 125. aastapäeva pidustused on näidanud, et ta on olnud kõigil aegadel saksa vaimu ja teaduse truuks kaitsjaks. Talle anti Kagu-Saksa riikliku ülikooli nimetus ja ta avaldab nagu tehniline ülikoolgi elavat teaduslikku tegevust.

Müncheni Rahvateater: „Rahvuste rahvatükid"

Küsimusele, milliseil põhimõtteil tuleb rahvateatril oma töö korraldada, on Müncheni Rahvateater Willem Holsboeri teguvõimsal juhtimisel vastuse annud. See osutus võimalikuks niisuguse mängupotentsiaali avastamisega, millist sel kujul varem veel ei tuntud.

Selles teatris antud etendusteadal „Rahvuste rahvatükid" oli bilansiks tegevusaastale, mis saksa teatrilavadele oma kogusaavutuselt terve rea kõpsi eeskujusid on annud.

Kammerteatri-mängu sidumine rahvatükkidega on õnnestunud, kusjuures eriti rõõmustavaks osutub asjaolu, et need kliimaliselt uudsed etendused jäid ühtlasi „rahvateatriks" ka publiku laialdaselt osavõtult.

Müncheni Rahvateater jõudis oma oivaliselt harmoonilise ansamblikunsti tippsaavutusteni just neis „Rahvuste rahvatükkides", mis moodustasid etendustenädala tekstilise aluse: taanlase Ludwig Holbergi „Palju kära, vähe villa", itaallase Giovacchino Forzano „Tuulepuhang", ungarlase Gábor v. Vaszary „Bubuš", Nestroy „Tüdruk eeslinnast", Friedrich Schreyvogli „Tark viinlanna" ja Lope de Vega „Armukade krahvinna", milles vahetoonidega suurepäraselt hingestatud tõlgitsuse peaosale andis Heidemarie Hatheyer.

Etendustele järgnenud õhtul osaks saanud valmustatud vastuvõtt oli tunnustuseks mitte ainult ansambli, vaid ka näitejuhtide Willem Holsboeri, Eduard Wiemuthi ja Kurt Stieleri saavutustele ning samas ka sellele algatusvõimele, mis „Rahvuste ja rahvatükkide" näol rajas tee selle vaimse foorumi loomiseks, millest kord võib kujuneda tõeline europoa rahvateater saksa keelevallas.

Raadio

LANDESSENDER REVAL

Neljapäev, 16. juuli

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 I hommikukontsert (hpl.). 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Päevauudised. 7.30 II hommikukontsert (hpl.). 8.30 Põllumeestele: Kütviste tunnustamisest tänavu (seemnekasvatuse ja talmekatse vanem inspektor J. Tohver). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 12.00 Väikesi svamänge (hpl.). 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.40 Lõunamuusika (Ringhäälingu tantsukapell ja hpl.). 13.45 Päevauudised. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.15 Seda ja teist (Ringhäälingu tantsukapell). 15.00 Sõjajõudude ülemjuhatuse teate aeglane kordamine (saksa k.). 17.00 Päevauudised saksa keeles. 17.15 Muusika pärastlõunaeks (hpl.). 18.00 „Logard". A. Kivikase külajutustus (H. Vaap). 18.20 Vahemuusika (hpl.). 18.30 Aja kaja. 19.00 Oleksended saksa keeles. 20.15 Eesti pühkpillimuusika (ühe kaitsepataljoni ork). 21.00 Päevauudised. 21.15 Saksa sõduri tund. 22.00 Päevauudised saksa keeles. 22.15 Armastatud ooperiviise keeles. 22.15 Armastatud ooperiviise peatükk R. Ulelu romaanist „Mamma ja mina" (J. Vlire). 23.00 Meloodia ja rütm (hpl.). 24.00—0.15 Päevauudised saksa keeles.

Väljaandja: Haridusdirektoorium
Trükitud Majandus- ja Rahandusdirektooriumi trükikäitise (end. Tall. Eesti Kirjastus-Ühisuse) trükikojas

Lehekülgi päevamärkmikust

Lugedes kuulutuskülge

Kui üteldakse, et ajaleht on elu peegel, sis peab seda lauset täiendama nõnda, et kuulutuskülgega ajaleht. Ajaleht ilma kuulutusteta ei võimalda nii üksikasjalikku ja süvenenud peegelpilti elust ja — inimestest, keda see ajaleht teenib.

Ma loen alati heameelega kuulutuskülge. Paljud seda ei tee. Nad ei taha korterit, neil pole midagi osta ega midagi müüa. Minul pole samuti midagi osta ega müüa. Aga sellegipoolest loen ma kuulutusi, sest praegusel kirjandusuudistevaesel ajal on see kõige elulähedasem kirjandus. Ta näitab mulle mu kaasinimeste soove ja taotlusi ja ta valmistab mulle mõnegi lõbusa hetke. Lõbusa nimelt siis, kui ma leian, et kaaskodanikul on mõni väljendus pisut äpardunud. Inimene armastab ikka naerda kaaskodaniku väikeste äparduste üle ja ärgu pandagu seda inimlikku nõrkust minulegi pahaks. „Soovin mõbleeritud tuba Rahumäelt — Pääskülani" avaldab üks kodanik ennast leheveerul. Kas ei pane muhelema selline soov? Mida teeb kaaskodanik nii pika toaga? Ja veel mõbleeritud! Kogu Lutheri mööbliosakond peaks tublisti töötama, et seda ünsmarguselt viiekilomeetrilist tuba mõbleerida!

„Soovin võtta tunde inglise, saksa keeles ja keelpillidel", kuulutab teine kaaskodanik. See on kõlbap vist väga suuri mugavusi armastav härra. Tema tahab, et kogu elu läheks muusikaga. Isegi inglise ja saksa keelt tahab õppida keelpillidel. Ma aga kahtlen, kas leidub tunniandjat, kes seda soovi saab täita.

„Tuba soovib riigiametnik, keskkütte ja vanniga." Niisugusele kuulutajale annaksin minagi hea meelega toa. On päris mõnus eivida kaasüüriliseks keskkütte ja vanniga riigiametnikku. Ma loodan, et majaomanikud jagavad minu arvamist. Loodan muiates, sest ma tean ju küll, et kaaskodanikul pole keskkütet, olgugi et ta on riigiametnik. Ta on lihtsalt väljendunud ebaselgelt. Ei saa nõudagi, et iga inimene oleks Schiller või Goethe.

Mõned kuulutused on jälle teist liiki. Neist ei saa alul aru, milles seisneb asi. Nii soovib keegi müüa tuulekoera. Mis loom see on? Ma ei tunne sellist koeraliiki. Aga pikapeale puurin ma kuulutuse mõtte välja. „Tuulekoer" tuleb saksakeelsest sõnast „Windhund" ja see on eesti keeles lihtsalt — hurt ehk hurdakoer. Seda kuulutaja ei teadnud. Mulle aga üteleb see, et kuulutuse andja ei tunne küllalt eesti keelt. Nii laseb mõni kuulutus lugeda ridade vahelt ia see on omaette sport. Meie ajalehtedes on omal ajal tehtud hoopis narregi vigu. Nii tõlkis üks Tallinna leht omal ajal saksa „Milchstrasse" lihtsalt „piimauulitsaks", selle asemel, et ütelda eesti keeles „linnutee". See aga näitab juba artikli tõlkija, toimetaja ja korrektori tumedust.

Aga nüüd tulen ma jälle tänapäeva kuulutuskülje juure tagasi. Ja suure vihastamisega. Sest niipea, kui mulle torkab silma kuulutus, kus keegi soovib osta või müüa „loodotškaid", siis on mul tunne, just kui virutaks mulle keegi räpase tibla kämblaga vastu nägu. Vaatamata hurjutamistele ei taha see keelevärdjas lehe kuulutusküljelt kaduda. Mul oleks ainult kaks soovi. Kui tõesti ei jõuta nii kaugele, et lahtist daamikinga vabatahtlikult ta õige nimega nimetada, siis keelaku politsei selline keelevägistamine seaduslikult ära. Või — kui seda ei sünni, siis ärgu loodotška-mehed (või -naised) häbenegu, vaid mingu veelgi kaugemale ja kuulutagu umbes nõnda: „Üks paar vähe upotrebläitatud loodotškaid prodavaitada".

Nii. Nagu näete, kuulutusküljel on rikkalikuks lugemismaterjaliks. Ta äratab mitmesuguseid tundeid. Soovitan lugeda kõigile. Ka neile, kes midagi ei müü, ei osta ega kuuluta, nagu mina.

Ah jaa — siiksi. Ühe korra olen ma kuulutanud. See oli talvel, kibeda pakase ajal. Ma panin lehte kuulutuse (andestatagu mu optimism!), et „soovin osta 1 m³ puid".

Ootasin paar päeva ja siis läksin talitusse vaatama. Olin rõõmus, sest mu kuulutusele oli tulnud kuus kirja. Rõõmust tuksuval südamel avasin esimese kirja. Siis teise, kolmanda, neljanda, viienda ja kuuenda. Ning olin väga nõrdinud, sest kõigil kirjadel oli peaaegu üks ja seesama tekst, mis kõlas nõnda: „V. A. kuulutaja! Kui vastuseks Teie kuulutusele tuleb rohkem pakkumisi, kui Teie ise vajate, siis palun lahkesti teatada ülejäänud aadressid mulle."

Siis ma läksin metsatööle.

Johannes.